

LIVSLANG LÆRING

Effekter av organisert lokal frivillighet

Når mennesker møtes, skapes nye nettverk

Når mennesker samarbeider, skapes nye aktiviteter

Når behov avdekkes, åpnes nye muligheter

ÅSE VIGDIS FESTERVOLL

LIVSLANG LÆRING

Effekter av organisert lokal frivillighet

Når mennesker møtes, skapes nye nettverk

Når mennesker samarbeider, skapes nye aktiviteter

Når behov avdekkes, åpnes nye muligheter

LIVSLANG LÆRING
Effekter av organisert lokal frivillighet

Forfatter: Åse Vigdis Festervoll

Rapporten er bestilt og utgitt av
Voksenopplæringsforbundet i Akershus, desember 2020 (Vofo Akershus),
Trondheimsveien 50E, 2007 Kjeller
akershus @vofo.no

Desember 2020

Omslagsillustrasjon: Åse Vigdis Festervoll

Bilder i intervjuene: Levert av intervjuobjektene
Øvrige bilder: se bildekommentarene

© Voksenopplæringsforbundet i Akershus

FORORD

Denne publikasjonen handler om den organiserte frivillighetens lokale aktivitet og kursvirksomhet. Vofo Akershus, som står bak prosjektet, er en paraplyorganisasjon for 13 regionale studieforbund. Prosjektarbeidet startet sommeren 2020, og undertegnede ble engasjert for å samle inn relevant kunnskap, skrive rapport og ferdiggjøre denne.

Vofo Akershus samarbeider om tilrettelegging og støtte for voksenopplæring i lokale lag og foreninger med fylkeskommunen, de regionale studieforbundene og deres medlemmer,

Selve kursvirksomheten foregår i all hovedsak i regi av lokale, frivillige lag og foreninger, som får opplæringsstøtte til kurs innen musikk, idrett, håndverk, teater, religiøse emner, humanistiske temaer, hjelp til selvhjelp mm. Dette er den lokale grunnmuren som *Kulturutredningen 2014* dokumenterte..

Lokale lag tilbyr voksenopplæring i mange emner, der deltakerne opplever økt kunnskap, økt selvtillit, bedre selvinnsikt og mestringsevne. Det tilbys fellesskap der viktige sosiale nettverk etableres og utvikles over tid. Dette gir mange en god livssituasjon og forutsetninger for deltakelse i samfunnet som aktive borgere.

Organisasjonene er ulike m.h.t. aktiviteter og tiltak. Noen har røtter tilbake til midten av 1800-tallet, andre er kommet til noe seinere eller ganske nylig. Det er, innenfor voksenopplæringsarbeidet, nærmere 500 ulike nasjonale frivillige organisasjoner, som hver for seg har aktiviteter landet rundt.

Selv om kursaktivitet og tiltak varierer, er det mange felles utfordringer. Det handler om drift, planlegging, tilrettelegging, gode rammer for deltakerne, rekruttering av nye medlemmer og tillitsvalgte; og sist, men ikke minst, om egnede lokaler.

For denne publikasjonen er det gjennomført intervju med flere lokale aktører om deres aktivitet, tanker, interesser og erfaringer. Intervjuene viser noe av bredden i lokale lag og foreninger, men langt fra hele feltet. Vi håper likevel å gi ny innsikt i hverdagsaktiviteter som er viktige for svært mange i Norge. Takk til dere som ville dele historiene deres med oss.

Prosjektets ressursgruppe, med medlemmer fra styret i Vofo Akershus, har vært gode samtalepartnere underveis i arbeidet. Takk til:

Rune Engeseth, Idrettens studieforbund

Ellen Klynderud, Studieforbundet kultur og tradisjon, Norges bygdekvinnelag

Per Rune Stav, Studieforbundet Natur og Miljø, Norges Jeger og Fiskerforbund

Takk også til styreleder Jon G. Olsen, som alltid er en kunnskapsrik og god samtalepartner, og til regionkonsulent Marit Sørli som har vært en viktig ressurs, informasjonskilde og samtalepartner gjennom hele prosjektet.

De 13 studieforbundene i Vofo Akershus er svært ulike i form og innhold. Vi har i publikasjonen ikke tatt med tema om kurs som er direkte knyttet til arbeid og næring.

Vi håper publikasjonen vil gi grunnlag for videre godt arbeid med opplæring i og for lokalt organisert frivillighet.

Åse Vigdis Festervoll

Innholdsfortegnelse

FORORD	5
<i>FORVENTNINGER.....</i>	<i>7</i>
FRIVILLIGE ORGANISASJONER – VIKTIG FOR MANGE	9
DE LANGE LINJENE.....	10
LITT HISTORIKK	10
ENGASJEMENT OG FRIVILLIG INNSATS	10
UTFORDRINGER	11
STUDIEFORBUND	12
VOFO AKERSHUS	12
UTVIKLING OG ENDRING	13
<i>ELLEN KLYNDERUD – MIN HISTORIE</i>	<i>16</i>
HVA HANDLER DET OM	17
FRIVILLIGHET ER IKKE EN AKTIVITET I SEG SELV, MEN EN MÅTE Å ORGANISERE AKTIVITET PÅ. DET ER MANGE FRIVILLIGHETER.....	18
<i>40 ÅRS IDEALISME. TOVE OG TERJE BEKKEDAL – VÅR HISTORIE</i>	<i>21</i>
<i>RUNE ENGESETH – MIN HISTORIE</i>	<i>24</i>
HVEM HANDLER DET OM	26
DET ENKLE SVARET ER AT DET HANDLER OM OSS ALLE, OM HVERDAGEN VÅR.	26
<i>ANE AANERUD GRØNDAHL – MIN HISTORIE</i>	<i>28</i>
<i>BRITHA MOLVIG – MIN HISTORIE</i>	<i>31</i>
HVA ER VIKTIG	34
FELLESSKAP, SAMHANDLING, FELLES LØFT OG FELLES ANSVAR ER VIKTIG.....	34
<i>JESPER MAJ LARSEN - DETTE ER LIVET MITT.....</i>	<i>36</i>
<i>KINE GRANDE – MIN HISTORIE.....</i>	<i>39</i>
HVORFOR ER DETTE VIKTIG	42
STUDIEFORBUNDENE ER SAMLET SETT TOTALLEVERANDØRER AV LIVSLANG LÆRING.....	42
VEDLEGG	44
VEDLEGG 1: OVERSIKT OVER STUDIEFORBUND.....	44
VEDLEGG 2: FRIVILLIG ORGANISERING	47
LITTERATUR.....	48

FORVENTNINGER¹

Kunnskap fra Hagelaget

«Det er ikke noe som gjør seg sjøl» sa min mor da jeg i min barndom og ungdom forventet at alt var i orden slik jeg ønsket meg det, men vegret meg for å delta».

Nå, i voksen alder og med erfaring fra forskjellige frivillige organisasjoner, tenker jeg ofte på dette.

Jeg kan melde meg på et kurs, betale en billig penge og møte opp. Der kommer jeg, og alt er klart med materialer på bordet og instruksjonshefte.

Der står en toppmotivert instruktør som ikke kommer fort nok i gang med

veiledning, tips og triks, og en gjeng deltakere som med ulik bakgrunn og

kompetanse skal samle tanker og innsats om et felles tema. Jeg trenger bare å sette meg ned og nyte resultatet av mange menneskers frivillige innsats over lang tid.

Det kurset jeg deltar på er kanskje et kjapt ad hoc-påfunn, men rammene rundt kurset er resultat av at et aktivt lag i et lokalsamfunn. Der har medlemmer rolig og sindig over tid bygget laget, og utviklet det til en sterk organisasjon som gir tilbud om opplæring og aktiviteter; og sist, men ikke minst, tilbyr en sosial møteplass. Her er det virkelig ingenting som har gjort seg sjøl.

Jeg har i mange år vært aktiv i frivillig organisasjoner og selv fått stor forståelse for nødvendig tilrettelegging og langvarig arbeid; arbeid som utgjør grunnlaget for de gode og velfungerende lokallagene. Jeg har opplevd mange gleder, men også noen frustrasjoner.

Som kursholder, instruktør og tillitsvalgt på forskjellige nivåer har jeg møtt mange mennesker med de forskjelligste kompetanser av formell og uformell art. Dette har gitt meg oversikt over instruktører og ledere, som har vært nyttige bidragsytere også for meg, når jeg selv har arrangert kurs og møter.

Jeg er overbevist om at de mest fruktbare diskusjonene skjer når mennesker fra forskjellige miljøer med forskjellige erfaringer deltar. Når man er ivrig og aktiv i sitt eget lag, er det lett å se sitt eget miljø som veldig spesielt, med helt spesielle behov for at videre drift skal være mulig.

¹ Fortelleren vil være anonym

Når man i en diskusjon med andre, som opplever seg selv som minst like spesielle, er villig til å innse at det finnes felles utfordringer i aktivitetene våre; ja da kan samtalen bli fruktbar, og man går hjem med nye idéer om utfordringer knyttet til rekruttering, bedre økonomi, utvikling av laget mm.

Nye idéer snappes opp i samtaler, på besøk i lag og foreninger, på kurs, om bare samtalen kommer i gang.. Dette er tips og triks som er gode å ha når jeg selv skal være instruktør eller ansvarlig for arrangementer. Erfaringsutveksling kan ofte være det viktigste punktet i kurset eller møteprogrammet.

Å treffe alle ildsjelene som finnes ute i de frivillige organisasjonene, er absolutt en glede for meg. De kjennes igjen ved å alltid være til stede, som deltaker, men oftest som bakkemannskap. De tar ansvar, er alltid støttende for laget og tar seg alltid tid til en prat over kaffekoppen.

Dette skjer over lang tid, kanskje hele livet. Når ildsjelen av og til blir trukket fram på scenen og takket, så er ildsjelen meget beskjeden. Han eller hun trekker fram at de er der for å hjelpe laget, videreføre tradisjoner, treffe venner, fortelle historier mm.

Min erfaring er at livet i en frivillig organisasjon har to viktige bein:

Det ene er å tilby kurs og aktiviteter til egne medlemmer, til befolkningen i lokalmiljøet eller i et større geografisk område.

Det andre er å utvikle egen virksomhet, slik at laget har en solid organisasjon.

Kjernepunktet i en organisasjon er styret. Styremedlemmer og andre ressurspersoner må skoles for de oppgavene de er valgt til. Styret må ha en langsiktig plan for aktivitet og utvikling, og de må sørge for at økonomien også tåler vanskelige perioder.

Jeg har vært heldig og fått styre prosesser for organisasjonsutvikling i frivillige organisasjoner på forskjellige nivåer. Flere av prosessene stemte ikke helt med boka, og vi måtte selv finne veien mot gode løsninger for organisasjonen. Det er usedvanlig lærerikt.

Jeg overfører ofte erfaringer fra frivillige organisasjoner til mitt yrkesliv når det handler om prosjektstyring og organisasjonsutvikling. En bieffekt av disse erfaringene er opplevelsen av at uansett hvor kaotisk det ser ut underveis, så når vi målet.

Med de utfordringene som har dukket opp gjennom årene, har jeg også blitt oppmerksom på noen av mine egenskaper. Justeringer har vist seg sterkt påkrevet.

Jeg har for eksempel måttet lære meg å bli en flinkere lytter, for å kunne stille vettuge oppfølgings spørsmål.

Jeg har måttet lære meg å stole på andre i samarbeidet mot et mål.

Jeg har måttet lære meg å disponere egen tid og respektere andres tid.

Jeg har lært noe om egen toleranse i diskusjoner med mennesker som har helt andre grunnleggende verdier enn meg.

Når lærte jeg det ene, og når lærte jeg det andre? Ikke godt å si det, for alt jeg har lært har blitt en del av meg selv.

FRIVILLIGE ORGANISASJONER – VIKTIG FOR MANGE

Denne publikasjonen har flere innfallsvinkler, men handler om frivillige organisasjoners liv og virke. Det handler om voksenopplæring, om lokale og regionale strukturer, - og sist, men ikke minst fortellinger fra dem som gjennom hele året er med å legge til rette for og drifte lokale aktiviteter. På nasjonalt nivå er det ca 500 ulike frivillige organisasjoner som er medlem i et av 14 studieforbund. Til sammen ble det i 2019 arrangert 44 000 kurs i disse organisasjonene, fordelt på i underkant av 500 000 deltakere. Samlet utgjorde denne virksomheten i overkant av 1,4 millioner timer. Av dette ble 137 883 timer gjennomført i Akershus. Til sammenligning er opplæring i ett år på videregående skole litt under 1000 timer.

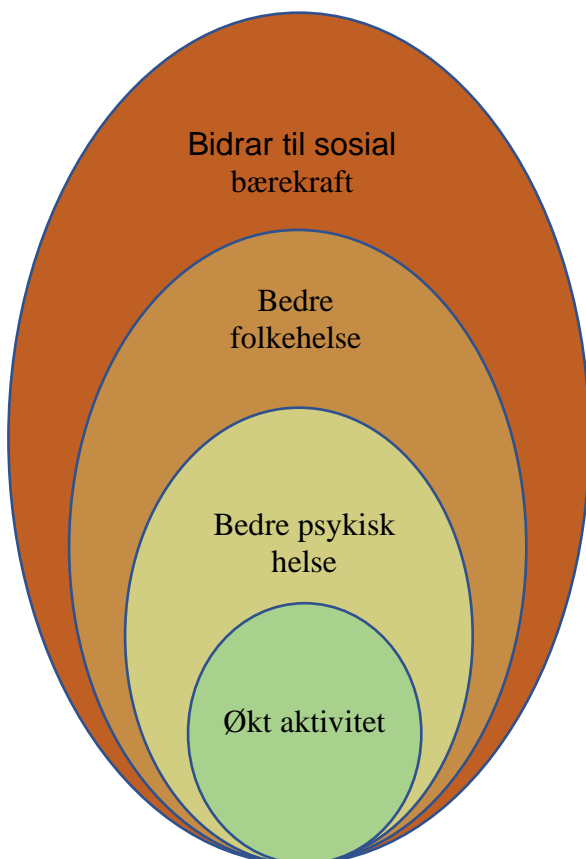
Publikasjonen tar utgangspunkt i virksomheten i Vofo Akershus og deres medlemsorganisasjoner lokalt og regionalt, men tematikken favner hele landet.

SSBs levekårsundersøkelse 2020 viser at antall aktive medlemmer øker i organisasjonslivet. Undersøkelsen viser videre at det er 78% av befolkningen som er medlemmer i en eller flere organisasjoner. 50% er medlem i mer enn en.

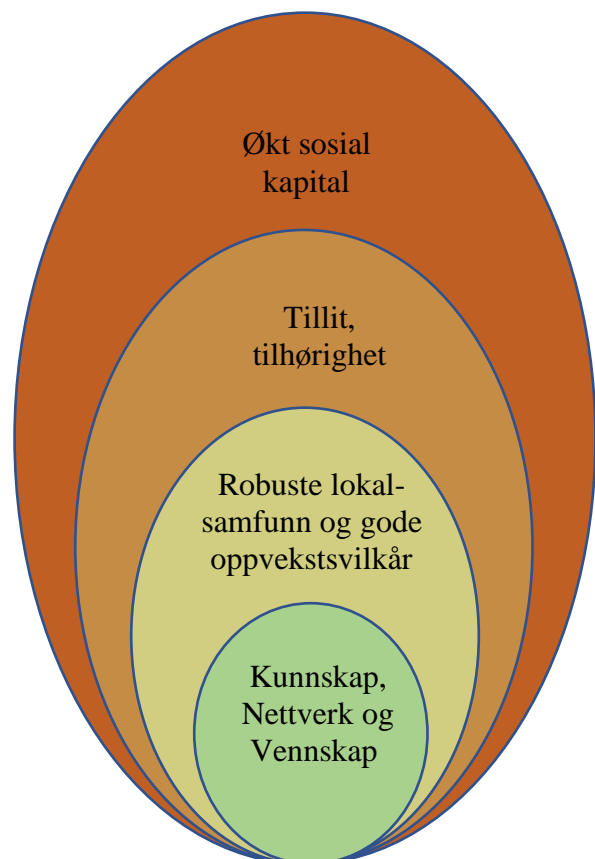
Ifølge SSBs årlige satellittregnskap for ideelle og frivillige organisasjoner er vårt frivillige arbeid verdt 78 milliarder kroner i året. Tallene viser at frivilligheten i Norge er en stor og viktig ressurs for samfunnet. Tallene viser også at dette er en viktig del av livet til veldig mange av oss.

Effekter av lokalt og regionalt organisert frivillighet

Effekter av aktivitet

Effekter av organisering

DE LANGE LINJENE

Litt historikk

Frivillige organisasjoner har spilt en viktig rolle i samfunnsutviklingen i ca. 170 år. Fra 1850 og framover kom avholdsbevegelsen, arbeiderbevegelsen, kristelige lag, frilynte ungdomslag, sosiale- og humanitære lag og foreninger, kvinneorganisasjoner mm. Avstanden var den gang stor mellom organisasjonene og det offentlige. Organisasjonene var, med sine målsettinger, brede sammensetning og aktivitet, derfor viktige i framveksten av det moderne demokratiet og velferdssamfunnet.

Fra 1940 og framover ble det mer fritid og det vokste fram nye mer tematiske frivillige organisasjoner som musikk, idrett mm. De tradisjonelle massebevegelsene mistet etter hvert både medlemmer og påvirkningskraft.

Organisasjonene i vekst var fritidsaktiviteter og spesialiserte interesseorganisasjoner; i større grad rettet mot egne medlemmer og egenaktivitet; i mindre grad mot samfunnet.

Fra 1980 og framover ble det mer egenorganisering for å dekke egne interesser og behov. Samtidig ble det større grad av profesjonalisering og offentlig sentralisering på alle plan. Vi har beveget oss fra kollektive verdier til individuelle verdier, fra verdiorientering til aktiviteter og tilbud. Vi er mer fokusert og mer målrettet på hva som skal komme ut av aktivitetene enn tidligere. Vi engasjerer profesjonelle instruktører og trenere, og har skapt et samfunn der frivillig aktivitet og profesjonell kunnskap er tett sammenkoblet. Mange profesjonelle har sitt levebrød i frivillige organisasjoner.

Det har hittil vært stor enighet om at lokale frivillige lag og foreninger er viktig fordi de skaper en arena for personlig engasjement, meningsfylt aktivitet og utfoldelse, rekreasjon og positiv selvfølelse til deltakerne. Det er fremdeles stor frivillig aktivitet, inkludert kurs og kunnskapsformidling, i mange organisasjoner. Disse aktivitetene er fremdeles viktig for samfunnet både lokalt og nasjonalt.

FRIVILLIG ENGASJEMENT handler om den enkeltes involvering i frivillige aktiviteter og frivillig arbeid, med hjerte som drivkraft og seg selv som innsatsfaktor.

FRIVILLIG ARBEID er det vi bidrar med gratis, på festivaler, for frivillighets-sentraler, og ikke minst i frivillige organisasjoner, lag og foreninger med tilrettelegging, gjennomføring og drift av aktiviteter og tiltak. Flertallet av det norske folk er engasjert i frivillig arbeid.

FRIVILLIG AKTIVITET i Norge og Norden skiller seg fra andre land i verden gjennom vårt fokus på medlemsbaserte og demokratiske aktiviteter. I andre vestlige land er frivilligheten mer preget av tjenesteproduksjon.

FRIVILLIG ORGANISERING handler om alle de måtene vi finner sammen i fellesskap for å ivareta våre interesser og verdier⁰⁰. Norge er et gjennomorganisert samfunn med et stort antall organisasjoner lokalt, regionalt og nasjonalt.

FRIVILLIGE LOKALE LAG OG FORENINGER er de som starter, gjennomfører og videreutvikler de faktiske aktivitetene.

Engasjement og frivillig innsats

Eget engasjement og deltakelse gir den enkelte et eierforhold til aktiviteter og tiltak. Det er dette eierforholdet som i neste omgang også motiverer til frivillig innsats.

Som menneske lærer vi hele tiden, og summen av det vi har lært er det som gjør oss til dem vi er. I Norge utgjør læring i frivillige lag og foreninger en viktig del av vår samlede kunnskap. Studieforbundene setter denne læringen i system, og tilbyr kurs, opplæring og kompetanseheving på nær sagt alle livets områder; og ikke minst, bidrar de til læring sammen

med andre likesinnede. Som deltaker på kurs i lokale lag får vi tilgang til faglige og sosiale nettverk, faglig kompetanse og personlig innsikt, som samlet bidrar til gode lokalsamfunn.

For frivillige foreninger og lag vil den lokale aktiviteten alltid være viktigst. Samtidig er det bygget opp et hierarkisk system etter offentlig mal, som ikke alltid passer like godt for de frivillige organisasjonene.² Dette ser vi også nå i overgangen til færre og større fylker. I denne prosessen er det mange frivillige organisasjoner på regionalt nivå, som har bestemt seg for å fortsette med regionene slik de var i de gamle fylkene.

Vi har de siste 10-årene vært underlagt offentlige krav om målrettede prosjekter, økonomistyring og rapportering. Dette er krevende for mange lokale lag og foreninger, der hverdagsaktiviteten er en pågående prosess, ikke et prosjekt.

Utfordringer

I dag handler mye om å vinne kampen om oppmerksomheten, om å beholde og få nye medlemmer. Dette krever aktiv innsats over tid. Dessverre ser ikke alle dette før det er for sent. Vi har mange aldersbaserte aktiviteter, men dessverre få generasjonsovergripende organisasjoner der både gammel og ung møtes i felles aktivitet. Mye av vår immaterielle kunnskap og erfaring overleveres fra generasjon til generasjon. Tidligere var dette helt naturlig kunnskapsoverføring i familie og nabolag. Slik er det ikke lenger.

Fra et overordnet perspektiv er forskjellene fra sted til sted store, og kanskje er det størst forskjell mellom by og land. Et viktig spørsmål er om vi i framtiden vil klare å ta med oss og videreføre dagens lokale hverdagsaktiviteter; breddesatsingen vi ser i musikk, idrett, teater, hjelp til selvhjelp, bevaring av kulturarven vår mm.

De fleste av oss har et noe ubevisst forhold til begreper som frivillig arbeid, frivillig aktivitet, frivillig organisering og frivillig engasjement. Denne ordbruken kommer fra ulike forsknings- og utredningsprosjekter, og er brukt i offentlig omtale av våre fritidsaktiviteter. Denne ordbruken er i mange sammenhenger med på å viske ut forskjeller og kjennetegn ved ulike deler av den frivillige aktiviteten, og å gjøre dialogen med det offentlige vanskelig.

Så hva har vi, og hva bør vi ta med oss videre?

- Evnen til å bygge frivillige møteplasser, nettverk og samarbeid?
- Kunnskap om hvordan vi kan legge til rette for aktiviteter som samler folk på tvers av generasjoner, der ungdom får anledning til å prøve og feile innenfor trygge og romslige rammer?
- Fortsette å bidra til ordninger som gjør at alle kan ta og vil ta ansvar?
- Sikre at kunnskap og erfaring videreføres og utvikles, slik at opplevelsene vi formidler har kvalitet i både forberedelse og kunnskap?

Eller er det ikke så viktig? Skal vi la offentlige, halvoffentlige og private aktører overta? Kan de overta?

² Se vedlegg 2 for mer informasjon

Studieforbund

Utgangspunktet for studiearbeidet i Norge var en studiering arrangert i Sverige i 1902. Denne formen for utdanning ble fort adoptert av organisasjoner i Norge. Studiearbeidet utviklet seg, og det ble etter hvert behov for offentlig støtte. For å oppnå dette fant organisasjonene det hensiktsmessig å samordne seg og ha felles henvendelser til bevilgende myndigheter. Samnemnda for studiearbeid ble stiftet 1932.

Voksenopplærings-aktiviteten stoppet i stor grad opp under 2. verdenskrig, men kom fort i gang igjen i 1945. Stortinget slo fast at folkeopplysningsarbeidet måtte gjenopptas, støttes og utvikles. Stortinget tok ansvar, og i løpet av 1950-tallet ble det opprettet en folkeopplysningskomité. I 1958 forelå det en innstilling om organisering av, og støtte til, det frivillige opplysnings- og kulturarbeid.

Fra 1960-tallet og framover er det frivillige studietilbudet blitt utvidet og den offentlige støtten har økt. I 1976 kom *Lov for voksenopplæring* som trådte i kraft i 1977. Den handler om organisasjonsform, gratis undervisningslokaler, aldersbestemmelser, grunnlag for tilskudd m.h.t. timetall og aldersgrenser. Som første land i verden hadde frivillige organisasjoner i Norge en egen lov. Loven ble modernisert i 2010.

I 2020 er det vedtatt en ny voksenopplæringslov der frivillighetens rolle blir forsterket. Der det i §1 er lagt til følgende setning: *Loven skal ivareta opplæring og deltakelse i frivillige organisasjoner, bidra til å bevare et mangfoldig kulturliv, og ta vare på kulturarven gjennom læring. Videre ble det tatt inn et nytt punkt §4b: Å senke terskelen for læring og deltakelse i frivillige organisasjoner.*

Endringene i loven er forankret i både frivillighetspolitikken og kulturpolitikken, der definerte mål korresponderer med studieforbundenes oppdrag. De overordnede målene framhever demokratiperspektivet og aktivitetenes rolle for å bekjempe utenforskap, og bidra til inkludering. Tilbudene skal være tilgjengelig for alle, uansett kjønn, etnisitet, funksjonsnivå eller interessefelt.

Selv om det enkelte lag og den enkelte forening ser opplæringen som et nyttig utviklingsmoment for egen forening, gir opplæringsaktiviteten i sum et stort og omfattende bidrag til samfunnsutviklingen som helhet.

Det som er godt lokalt er også godt for Norge som helhet.

Vofø Akershus

I 1964 kom en stortingsmelding som ble utgangspunktet for arbeidet med å etablere Vofø Akershus. Arbeidet startet i 1968 og i referat fra første møte kan vi lese: «.... streka under at det i framtida må leggjast stadig større vekt på etterutdanning og videreutdanning. Det er eit krav som spring ut av dei raske framsteg i samfunnet og at vi har fått meir fritid. Etter dei prognoser som ligg føre vil arbeidstida gå ned. Dette må ein tru vil gi større energioverskott hos den enkelte og sterkare ynskje om å nytte fritida til opplæring i voksen alder». Vofø Akershus ble stiftet i 1969 og var 50 år i 2019.

Akershus var ikke først i rekken. Det var i løpet av 1960-tallet opprettet samnemnd for studieforbund i flere fylker. Inntil samnemndene ble opprettet hadde alle studieforbundene, som det var mange av den gang, hatt direkte kontakt med departementet.

Utvikling og endring

Da Vofo Akershus ble stiftet var det 25 medlemsorganisasjoner, de fleste nasjonale. I 1990 var det 40 landsomfattende organisasjoner og tallet økte. Departementene ønsket endring, og fra 1997 ble det kun gitt tilskudd til studieforbund som har flere medlemsorganisasjoner. Etter omstrukturering ble det 20 studieforbund. Etter dette har det vært flere reguleringer. I dag er det 14 studieforbund³ med i ca 500 medlemsorganisasjoner.

Vi er midt oppe i nye endringer. Fra 01.01.2021 flyttes 10 av studieforbundene til Kulturdepartementet og 4 blir igjen i Kunnskapsdepartementet. Dette har medført lovendringer, nye forskrifter og nye regler.

Også Vofo Akershus og andre fylkesstrukturer blir berørt. Først og fremst av fylkessammenslåing der tre fylker, Østfold, Akershus og Buskerud, blir til Viken fylke.

Vofo Akershus har gjennom 51 år bestrebet seg på å være en tilstedeværende organisasjon for regionale studieforbund, en god samarbeidspartner for fylkeskommunen, og en bidragsyter for informasjon om den allsidige opplæringsvirksomheten lokalt.

Vofo nasjonalt har startet omorganisering av Vofo-systemet. De demokratiske fylkesstrukturene vi har hatt hittil vil bli avviklet og erstattet av nasjonalt ansatte regionkonsulenter, og et nasjonalt oppnevnt fylkesutvalg, etter innspill fra organisasjonene i det enkelte fylke.

Vi vet ikke hva dette kommer til å bety for de lokale lagene? Vi håper imidlertid at de blir ivaretatt også i framtiden. Denne publikasjonen er et forsøk på å synliggjøre hva vi bør ta vare på og verdsette.

Dette er vår oppgave:

Livslang læring er et nøkkelord, overføring og deling av kunnskap. Jeg tror ikke jeg overdriver når jeg sier at mestring – uansett – er det som gleder en mest. Den jublende følelsen når du kjenner at du kan noe du ikke mestret før. Som et lite barn som endelig tar sitt første skritt, redsel og pågangsmot, tørre og klare. Det kommer av oppmuntring og det er det voksenopplæring er! Vi både får og tar en sjanse på videreutvikling. Det gir innsikt i noe nytt og spennende og styrker det kulturelle mangfoldet.⁴

³ Se vedlegg 1 med oversikt over studieforbundene

⁴ Vibeke Limi, tidligere leder av hovedutvalg i Akershus fylkeskommune

I HUNDEKLUBB I 50 ÅR ⁵

Norsk Kennel Klub (NKK) er hovedorganisasjon for hundeeinteressene og hundeeierne i Norge. NKK består av selvstendige klubber og forbund. NKK har det overordnede ansvaret for hundeavl og hunderaser i Norge, men forvaltningen av den enkelte rase delegeres til de respektive raseklubber. De lokale klubbene er enten aktivitetsklubber som driver med dressur, lydighet og andre aktiviteter, eller raseklubber som driver med genetikk, oppdrett og utvikling.

I Akershus er det 20 aktivitetsklubber, og 25 raseklubber med egne distrikts-avdelinger. På nasjonalt nivå er det godt over 100 raseklubber, mange er små og organisert på nasjonalt nivå

NKKs regioner arrangerer jevnlig kurs for de som er interessert i oppdrett, de som ønsker å bli instruktører, og de som først og fremst ønsker å være i aktivitet sammen med hunden.

Kursvirksomheten er utelukkende aktivitetsrettet mot voksne som har hund; de som nylig er blitt valpeiere, hunder som skal lære ferdigheter og lydighet, brukshundeaktivitet i skogen, og

dressurkurs av ulike varianter.

Kursene handler om å lære voksne å trene og oppdra sin hund. Vi har valpekurs som går over 6 uker, en til to ganger i uken, videregående kurs som unghundekurs, dressurkurs, agilitykurs, konkurranser, vilje til trening for å finne mennesker som har gått seg bort i skogen, jakthund-kurs mm. Innenfor alle aktivitetene er det både nybegynner, videregående og påbyggingskurs.

Opplæring av hundeeiere er jo det vi driver mest med. Vi har samlinger, kurs, treninger, workshop-er hver dag og svært mange helger, ofte flere grupper samme dag.

Det er dette som er vår hovedaktivitet, og vi driver både for medlemmer og ikke-medlemmer. Dette er hele grunnlaget for klubben – og vi har mange meget dyktige og velutdannede lærere, instruktører og trenere. Klubben er veldig opplærings-intensiv og har fokus på dette hele tiden.

Mange klubber har åpne treninger og faste treningssamlinger for klubb-medlemmene, eller faste møter til faste tider. Det er ofte en kombinasjon av kurs

⁵ Anonym. Studieforbund Natur og miljø, Medlemsorganisasjon Norsk Kennel Klub

og løsere sammensatte treninger.

Der jeg kommer fra er det gode strukturer, men dette varierer fra klubb til klubb. De fleste har opplegg og planer, men i varierende grad faste instruktører og kurslærere. Hvis man deltar på et kurs, får de som ikke er medlem tilbud om medlemskap i løpet av kurset; ofte blir ca. halvparten med videre i aktivitetsfellesskapet i klubben.

Jeg er både deltaker, leder, tilrettelegger og instruktør for spesialkurs for instruktører. Jeg selv er aktiv i flere typer konkurranse, lydighet, agility, sporing, skogsarbeid (lete etter folk og ting i skogen). Det er separate konkurranser for hver aktivitet. Jeg er for tiden både komiteleder, faglig leder og instruktør for en av de store aktivitetsavdelingene agility, (hinderløp for hunder).

Det er jo ofte bare tilfeldigheter som gjør at en kommer inn i ulike aktiviteter. For meg var det mor og far som tok meg med inn. Mor deltok i konkurranser fra jeg var 8-9 år, og jeg syntes det så morsomt ut, og ble etter hvert med som deltaker selv; og med egen hund da jeg flyttet hjemmefra.

Jeg meldte meg inn i en klubb der jeg gikk begynnerkurs, videregående kurs mm. Så ballet det på seg.

Det har vært moro hele tiden, og jo

flinkere jeg blir jo morsommere blir det. Instruktørkurs, lærerkurs og faglig påfyll.

Jeg jobber mye med å finne gode måter å formidle det vi holder på med. Det er mye samlinger og treninger og voksenopplæringsmidlene som skal forvaltes på mange kurs; kurs delvis med og delvis uten lærer/instruktør.

Kursene er faglig utvikling for oss alle. Agility har i alt ca 1000 opplæringstimer i året, der kanskje bare 200 går inn under VO- midlene. Det er mye faglig utvikling, men dessverre ikke alltid godt nok organisert for kurs.

Mye av arbeidet og læringen er dugnadsbasert og da er det vanskelig å ha nok struktur til at det blir rapportert som voksenopplæringskurs. Kursene følges opp med mer åpen trening, der noen av aktivitetene burde defineres som kurs.

Disse utfordringene tror jeg finnes i de fleste hundeklubbene. Vi burde kanskje utfordre studieforbundet til å bidra med mer til utvikling av kurs og sikre rapportering av kurs.

Dessverre tenkes det ikke mye om dette i verken Studieforbundet Natur og miljø eller i Norsk kennelklubb, men vi burde problematisere og diskutere disse utfordringene.

ELLEN KLYNDERUD – MIN HISTORIE ⁶

Jeg har deltatt på alle nivåer i Bygdekvinnelaget, som tillitsvalgt lokalt og regionalt, og som ansatt nasjonalt. For meg har alltid overbygninger vært hjelpemiddel for å gjøre lokallagene gode. De er kjernen.

Samarbeid med ulike nasjonale organisasjoner og deltakelse i paraply-organisjoner gir ny og annen kunnskap enn den lokale, og mulighet til å påvirke politisk utvikling og beslutninger som gjelder frivillige organisasjoner og kursvirksomhet mer generelt.

Jeg har vært medlem av et lokalt bygdekvinne lag i 52 år, vært i styret der, sittet som tillitsvalgt både lokalt og regionalt, har jobbet for Norges bondekvinnelag fra 1988 til 2011.

På mine reiser rundt i landet fikk jeg stor respekt for mange dyktige og kompetente kvinner. Det er synd at disse kvinnene ikke i større grad ble synliggjort og anerkjent for denne kunnskapen. Dette ble et viktig arbeidsområde for meg.

Kultur og tradisjon er viktig, både når det gjelder mat, husflid, forvaltning og jordvern. Ser vi 100 år tilbake gikk kvinner

på grønnsakskurs i 1927, i 1930-årene var det strykekurs og bunadskurs. Det handlet da som nå om kunnskap fra jord til bord.

Kursene nå er annerledes enn tidligere, men bunadskurs, husflid og matkultur står fremdeles veldig sterkt.

Bygdekvinne lagene er og har vært opptatt av arbeidet med å ivareta matkulturen langt tilbake i tid. Dette arbeidet ble ikke mye verdsatt i samfunnet på 50-70 tallet, men bygdekvinne lagene var på den tiden en viktig aktør som var opptatt av å sikre matkulturen, og har derfor mye av æren for den kunnskap vi i dag har på dette feltet.

Matkursene med fokus på ulike mattradisjoner har også gitt innvandrerkvinnene en viktig møteplass. Når disse kvinnene står side om side med oss og lager mat, vil samtalen etter hvert handle om mange flere tema. Dette gir innvandrerkvinnene språktrening, et lite språkkurs i seg selv, mens vi lærer mye om deres matkultur.

Tidligere var litteraturkurs viktige, og i enkelte lag er det fremdeles tilbud om kurs der bøker gjennomgås og diskuteres.

⁶ Studieforbundet kultur og tradisjon, Medlemsorganisasjon Norges bygdekvinne lag

Det er et langsiktig forvalteransvar i verdigrunnlaget vi har med oss. Kursene har alltid vært tilpasset til behovene i det enkelte lokalsamfunn.

Den moderne kvinnen har andre ønsker, tanker og behov i dag enn tidligere, men det er fremdeles både unge og eldre ildsjeler som driver aktivitetene fram og finner fram til hva som er interessant og viktig hos dem. Det er også mange menn som jobber med matkultur, og som ønsker mer kunnskap om de gamle matoppskriftene; og som deltar på kursene våre.

Da folketrygden ble innført på 1960-tallet, ble det krevd egen inntekt for å komme med i velferdsordningene. Ifølge skatteloven hadde *den annen ektefelle* i felles bedrift ikke anledning til å føre inntekt på seg selv. Dette rammet spesielt kvinnene på gårdsbruk (kvinner hadde ikke likestilt odelsrett fram til 1967).

Dette betydde at de ikke kom med inn i den nye folketrygdordningen som alle andre i arbeidslivet. De hadde mye å kjempe både for og imot.

Kursvirksomheten var viktig alle steder der det var behov for å diskutere

samfunnsendringer. Aktuelle høringer ble diskutert på kurs, som f.eks. i kurset *Kjenn dine rettigheter*. En demokratisk dialog for å ivareta medlemmenes interesser.

Bygdekvinnelaget fremmet da, og fremmer fremdeles, sine synspunkter på og krav knyttet til velferdsordninger i landbruket, gjennom Bondelaget, som har forhandlingsretten med staten.

For kvinnepolitiske spørsmål generelt, og kultur, mat og miljøpolitiske saker spesielt, gir bygdekvinnelaget direkte innspill til Stortingsmeldinger og andre høringsdokumenter.

På 1990-tallet var selvtilitskurs viktig for å få kvinnene til å se sin egen kunnskap om bla den immaterielle kulturarven de faktisk hadde og har. Det er fremdeles viktig å erkjenne det du kan.

Yngre kvinner tenker ikke som de eldre, men trenger fremdeles å få gode tilbakemeldinger og kjenne på mestringsfølelsen. Bygdekvinnelagene betyr noe for fellesskapet og lokalsamfunnet mange steder.

Norges Bygdekvinnelag og deres lokallag er en pådriver for levende bygder, opptatt av sosiale tiltak i bygdene, og forkjempere for kvinners økonomiske og sosiale rettigheter.

Bygdekvinnelagenes visjon er å være en møteplass for aktive kvinner med hjerte for matkultur. 430 lokale bygdekvinnelag landet rundt tar vare på og er viktige formidlere av norske mattradisjoner og sunn matglede. Vi viser solidaritet i praksis lokalt, nasjonalt og internasjonalt. Vi hjelper hverandre når det trengs. Vi kjemper for likeverd og likestilling.

Lokallagene kjennetegnes av stor aktivitet og et godt fellesskap. Bygdekvinner har det moro sammen og gleder seg til å være med i lokale aktiviteter.

Vi arbeider med å øke vår egen bevissthet, rolle og innflytelse, som forbrukerorganisasjon, og for å ha gjennomslag som samfunnsaktør. Vi gjennomfører årlige aksjoner og bidrar til økt matkunnskap og bedre folkehelse. Vi er synlige og tydelige der folk møtes og der beslutninger tas. Bygdekvinnelagets politiske plattform brukes aktivt i hele organisasjonen og vi blir hørt.

HVA HANDLER DET OM

Frivillighet er ikke en aktivitet i seg selv, men en måte å organisere aktivitet på. Det er mange frivilligheter.

Samfunnsdebatten om frivillig sektor handler i liten grad om hverdagsaktiviteten vi finner i lokallag over hele landet, men i stor grad om frivillig arbeid. Det snakkes om frivillige på festivaler, eller frivillig arbeid gjennom frivillighetssentralen, nabohjelp, utkjøring av mat til eldre for det offentlige og mye mer.

I denne publikasjonen beskriver vi frivillig sektor som lokalt organiserte foreninger og lag, med fortjenestefri drift og ubetalt innsats; eller litt enklere, medlemsbasert aktivitet i lokale lag og foreninger.

Frivillige organisasjoner endrer seg over tid. Det pekes på ulike trender:⁷

- Økt sammenveving mellom frivillige strukturer og myndighetene
- Det offentlige sektorovergripende initiativ som forventes iverksatt i alle sektorer
- Frivillighetens fagliggjøring
- Økt konkurranse mellom frivillige, kommersielle og offentlige aktiviteter
- Problematikken i samhandling både horisontalt og vertikalt
- Økende gjennomstrømming i organisasjonene
- Svekket vilje til å binde seg til aktiviteter og tillitsverv over tid.

Dette er reelle utfordringer for mange og viktig å følge opp, men problemet med diskusjonen rundt disse temaene er at den stort sett er generell og derfor ikke fanger opp lokale variasjoner. Det er forskjell på by og land og det er forskjell mellom organisasjoner og ulike aktiviteter.

Intervjuene i publikasjonen er med for, om mulig, å synliggjøre litt av mangfoldet i lokale lag og foreninger. Jeg⁸ vil også bruke noen av mine egne opplevelser fra det frivillige kulturlivet der jeg har vært med fra jeg var liten jente.

Foreldrene mine var aktive, opptatt av fellesskap, folkeopplysning og videreføring av lokale kulturtradisjoner. De var aktive i ulike foreninger, drev med teater, sang, dans og diktlesing, og bidro i mange løft for fellesskapet.

Jeg var en attpåklatt i flokken og ble alltid tatt med der foreldrene mine var, og jeg ble hekta. Fritiden min, i lengre perioder også arbeidstiden, har i alle år handlet om kulturaktiviteter.

«Deltaking i frivillige organisasjonar er viktig i samfunnet vårt, og i lokalsamfunn er kulturlivet og foreinings- og organisasjonslivet den viktigaste møteplassen utanom jobb og skule. Det er viktig for å delta i arbeidslivet og bli inkludert i lokalsamfunnet»

Meld. St. 8 (2018/2019): Kulturens kraft
– Kulturpolitikk for framtida.

⁷ Håkon Lorentzen. Frivillighet i Viken – Perspektiver og utfordringer. Foredrag Frivillighetskonferansen Frivillighet i Viken 19.10.2020

⁸ Musikkens studieforbund, Norsk sangerforum. Medlem i Asker kammerkor.

Korøving med både fysisk og digital deltakelse. Foto: John-Halvdan Halvorsen/NMR

Drivkraften har hele tiden vært innsatsglede og gode opplevelser i samvær med andre. Jeg har erfart at breddekulturen og breddeidretten har en sentral plass og rolle i alle lokalsamfunn.

For meg har temaene vært musikk- og kulturkunnskap. Gjennom årene har jeg vært med i korps, kor og ungdomslag. Det har vært viktige læringsarenaer der jeg har lært å spille et instrument, lært å bruke stemmen i felles korsang, lært teatertechnikker og dansetrinn. Jeg har fått utfordringer som, gjennom prøving, feililing og mestring, har gitt meg både kunnskap og selvtillit. I frivillige aktiviteter må alle ta tak der de kan, og jeg har fått prøve meg som både styreleder, redaktør for medlemsblad, formidler og mye mer.

På en musikkøvelse⁹ lærer vi selvfølgelig den musikken vi arbeider med, men i tillegg får vi innblikk i, og kunnskap om ulike sjangre, musikk fra mange tidsepoker, ulike land og språk. Vi lærer hvordan all denne kunnskapen skal kobles sammen for å få en god forståelse. og et godt grunnlag for formidling av musikken.

Vi lærer også hverdagsdemokratiet å kjenne. Hvordan vi kan fremmer våre egne synspunkt, få andre med for å påvirke aktiviteter og veivalg; og om en taper, akseptere demokratiet og flertallets felles syn.

For meg har dette vært og er en livslang læring. Det er også en hverdagsaktivitet i mitt lokalmiljø, der jeg møter de samme hver uke til øvelse. Vi jobber sammen til vi har et program som vi kan framføre på konsert. Konserten er på en måte eksamen for de øvingstimene vi har lagt ned. Noen ganger går det langt over det vi forventer, og vi stråler av stolthet etterpå. Andre ganger er det noe som glipper, men med gode dirigenter som følger opp feilene på neste øvelse, lærer vi mye av det og.

Målet for å være med er sjelden å være best, men å gjøre ting sammen til en felles opplevelse både for oss selv og fellesskapet. I samarbeidet lærer vi, i tillegg til sangen og musikken, å lytte til hverandre, respektere hverandre og løfte hverandre. Dette er også grunnleggende elementer for hvordan vi klarer oss i samfunnet for øvrig. Å få respekt og anerkjennelse, å få eierskap til felles aktiviteter, å oppleve mestring og glede, gjør noe med oss.

⁹ Kurs i musikklivet kalles øvelse

Mange av ildsjelene i frivillige lag og foreninger har problemer med å se på seg selv som spesielle. Det henger kanskje sammen med at når du har lært noe og gjort det til ditt eget så er det en selvfølge.

Selv om det er store forskjeller i aktivitet og innsats i frivillige lag og foreninger, er det likevel noe som er felles for oss alle. Uansett hvor spesielle vi er, så har vi de samme utfordringene knyttet til steder å være, rekruttering av medlemmer, økonomi, planlegging og gjennomføring av aktivitet.

I frivillige organisasjoner er det frivillige som drifter, organiserer, tilrettelegger og planlegger. De jobber gratis, de er gjerne ildsjeler som er aktive i flere lokale lag og foreninger samtidig. De forblir i fellesskapene over tid, og de er ikke alltid lette å skifte ut; ikke fordi de ikke vil slutte, men fordi det for noen lag er vanskelig å få rekruttert nye medlemmer og potensielle styremedlemmer.

Min aktivitet er sang. Som medlem i en nasjonal kororganisasjon får mitt kor voksenopplæringsstøtte fra Musikkens studieforbund (MSF). Dette er for øyeblikket det største studieforbundet med 290 000 registrerte kurstimer i 2019, fordelt på 6 000 kurs og i overkant 40 000 deltakere.

Utover størrelsen på aktivitet skiller MSF seg ikke vesentlig fra øvrige studieforbund; med ett unntak. MSF har fylkesmusikkråd som samarbeidspartnere. Dette er demokratiske regionale organisasjoner med ansatte, og styrer valgt fra frivillige musikkaktiviteter lokalt. De står for bistand og oppfølging av lokallagene. De står også for registrering av kursaktiviteten.

Disse fylkeslagene inngår i et trekantfellesskap der Norsk musikkråd, fylkesmusikkrådene og Musikkens studieforbund samarbeider, samordner og utvikler hverandre. Dette gjør musikklivet til en samlet og i mange sammenhenger samordnet struktur.

MSF og øvrige studieforbund forholder seg til Voksenopplæringsloven som ble endret nå i 2020. Studieforbundene må hvert år dokumentere aktivitet og sjekke at støtten brukes slik den skal, og når dem den er ment for. Totalt er det mye penger, men for et lokalt lag, er det en liten, men velkommen støtte til lagenes økonomi.¹⁰

På tross av alle tall og fakta er det generelt fremdeles lite kunnskap om hva som skjer og hva vi faktisk gjør lokalt. Vi vet heller ikke nok om hva dette betyr for dagligliv og aktiviteter i det enkelte lokalsamfunn.

Det handler ikke bare om aktiviteter, men også om bygging av bærekraftige fellesskap med innhold og mening, i og for lokalsamfunnet. Selv om vi finner de samme aktivitetene over hele landet, er det forskjeller fra sted til sted på hva som skjer, hvordan det skjer og hvorfor det skjer.

Lokale lag og foreninger vil fortsette å møtes ansikt til ansikt, bygge møteplasser og fellesskap og ta vare på den immaterielle kulturen. Den immaterielle kulturarven er ikke gamle ting, men kunnskap om hvordan vi i dag tar vare på det som kjennetegner oss, det vi har gjort og gjør og setter pris på i dag. I Kulturutredningen 2014 ble det foreslått et lokalt kulturløft. Det lar vente på seg, men vi trenger det fremdeles.

¹⁰ For mer informasjon om sammenhengene lokalt, regionalt og nasjonalt, se vedlegg 2

40 ÅRS IDEALISME. TOVE OG TERJE BEKKEDAL – VÅR HISTORIE

Dette er livsstilen vår, det betyr alt, det sosiale er veldig viktig. Det at vi to driver med det samme har mye å si. Vi forstår hverandre og bygger det samme fellesskapet.

Gammeldans og toradersspill er blitt en livsstil, vi har fått mange venner, og er ofte deltakere i Vågå, på Storefjell og andre steder. Det er blitt mange venner og kjente gjennom de 40 årene vi har vært med.

Det startet med gammeldanskurs i 1978 etter initiativ fra to privatpersoner, Jon Tefre og Bosse Tangen, og i 1979 ble det toraderkurs som en toraderspiller i Nannestad, Johan Bahus, satte i gang.

På toraderkurset var det 10 deltakere som møttes uten instrumenter eller kunnskap om hva det handlet om. Det var 3 instrumenter som deltakerne fikk prøve etter tur. Etter hvert kjøpte vi våre egne instrumenter. Steingårdkroken Spell og Danselag ble etablert i 1979 med

medlemmer i både musikkgruppa og dansegruppa.

Det var Tove som begynte på toraderkurset først. Terje kom litt seinere.

Tove spilte vel i 20 år. Etter det valgte hun å bare være instruktør i dansen, som hun fremdeles er. Terje har vært instruktør i toradergruppa i mange år og er det fremdeles.

Vi startet etter hvert toraderkurs for unger. De måtte være 10 år for å begynne, og opplæringen ble lagt over 5 år. Vi måtte jo følge opp alle nivåer, og det kom nye hvert år. De vi lærte opp måtte bli så flinke at de kunne spille aleine.

Det var krevende å følge opp så mange ulike nivåer. Vi hadde øvinger hjemme hos oss hver mandag. Ungene ble fordelt på alle rommene i huset, til og med badet ble brukt. De fikk tilpasset opplæring på sitt nivå av en voksen. Vi hadde samspill til slutt. Begynte med det de yngste kunne, da var alle med. Neste var de som kunne

litt mer, og til sist var det bare de viderekomne som spilte. Å spille sammen med noen som er flinkere enn en selv er veldig viktig.

Ungene var ivrige og lærte fort. Det var ikke noter, men lytting, og på veien hjem i bilen spilte de det de hadde lært for ikke å glemme det.

Vi hadde en periode nærmere 30 unger og 50 voksne. Vi fulgte etter hvert opp de unge fra 13 – 16-17 og tok ikke inn nye barn. Det var noen fine og spesielle år. Ungdommene var godt samkjørt og ble veldig flinke.

Vi opplevde mye fint med denne gruppa. Vi fikk reise til UKM i Trondheim med dem. Det var stas. Det var et proft opplegg der.

Det var 11 som var med der – pluss Terje som måtte spille når ungdommene skulle danse. Alle foreldrene kom også til Trondheim for å se og høre på dem. Det var flott på scenen i Olavshallen, men for oss voksne var det kanskje mer spesielt da de spilte på utescene på torget, der mange opptrådte.

Hele torget var fylt med ungdommer, de fleste i Black metal-antrekk. Steinsgårdskroken skilte seg ut fra resten. Vi hadde jo spesielle drakter og så kanskje litt bondsk ut i motsetning til andre ungdommer. Vi lurte på hvordan dette skulle gå, men etter to takter med reinlender klappet alle tilskuerne, unge som gamle. Det var rørende. Det viste en type fellesskap der alle anerkjente hverandre.

Vi fikk mange henvendelser både fra inn- og utland, Det mest spesielle var invitasjonen om å delta på en festival i Spania med 40 land representert, og 1 million tilreisende. Vi skulle representere norsk kultur.

Vi hadde med 11-12 unger i alderen 9-15. Vi var med på et kjempeopptog over fire timer og konserter hver dag i hus tilrettelagt for oss. Vi hadde ikke noen problemer med disse ungene.

Men ungdommene ble jo voksne og arbeidet med dem sluttet for ca. 10 år siden. Noen av dem spiller fremdeles sammen med oss.

Vi har hatt noen store arrangement opp gjennom årene med gammeldans på gamle Nebbenes, et opplegg med tre scener med musikk, med 20-25 orkestre og 500 dansere. Stinn brakke annet hvert år i 4 år.

Så fikk vi forespørsel fra Riksscenen om vi kunne være med å arrangere gammel-dansfest på Riksscenen. Det kom 500 tilhørere og 200 musikere, og det var nok vi som gjorde all jobben. Vi fikk fram gammeldansen og runddansen på en god måte.

To år etter hadde vi samme arrangement med omtrent like mange tilhørere og musikere. Også det tredje arrangementet på Riksscenen var like godt besøkt.

Vi er i dag 7 stykker i toradergruppa og 40 i dansegruppa. Vi møtes en gang i uken. Vi bruker jo ikke plater og cd på dansegruppa. Vi har jo levende musikk med toradergruppa. De har først øvelse for seg 1 ½ time og så spiller de for danserne på deres danseøvelse.

Nå i koronapandemien har det ikke vært danseøvelser utover en linedance der vi danser hver for oss med god avstand. Vi forsøker å få til en samling til.

Vi har hatt quiz-kveld og planlegger et internt møte om gammeldansmusikkens historie, med foredrag, bilder og spilling. Dette gjør vi for at vi skal holde kontakt med hverandre. Når danserne ikke kan ha danseøvelser, så må vi legge opp til andre

måter å møtes på. Det er viktig å videreføre fellesskapene våre.

Vi er på en gammel nedlagt skole, et skikkelig lokale for den virksomheten vi holder på med. Det er kommunen som eier det, og grendelaget som organiserer bruken.

Vi betaler ikke husleie; vår betaling er vask av grendehuset og vedlikehold av området rundt huset. Vi hogger også ved til bruk i huset. Alle stiller opp så fort de kan. Da er det lite arbeid på hver.

Det er et styre som driver Steinsgårds-kroken spell- og danselag, og det er vi som er instruktører. Jeg spiller mange instrumenter, så jeg kan lære opp også de

som kommer og ønsker å spille gitar eller bass, sier Terje.

Vi merker at folkemusikk og folkedansaktiviteten rundt omkring har mindre aktivitet nå enn for noen år tilbake. På 70 og 80 tallet var det svært stor aktivitet i området vårt, men nå er det bare vi. Mange lag har ikke hatt fokus på rekruttering og opplæring for barn og unge, og da stopper det etter hvert som deltakerne blir eldre.

Men vi har jo noen tanker også om hva som skjer når vi gir oss som instruktører. Styret er flinke, og vi holder på til det ikke er mulig lenger.

SAFFA, stiftet 1981, er et løst sammensatt fellesorgan for folkemusikk og folkedans, der Tove og Terje har vært aktive i flere perioder. SAFFA har en utradisjonell oppbygging der det verken er lagskontingent eller personlig kontingent. Ønsket er å være et lavterskeltilbud som er enkelt og rimelig å slutte seg til for alle interesserte.

Akershus musikkråd, som er medlem i VOVO Akershus, har lenge vært aktiv støttespiller for SAFFA, bla. i arbeidet med å skaffe fylkeskommunal støtte. Kurs har alltid vært en viktig del av arbeidet, med årlige helgekurs for medlemmene. Det er i dag ca 70 medlemslag.

Fra 2011 har SAFFA vært et områdelag i FolkOrg der noen av SAFFAs medlemmer også er medlem. Flertallet av medlemmene er ikke medlem i noen nasjonal organisasjon, og får derfor ikke uten videre tilgang til voksenopplærings-støtte til kursaktiviteten. Disse lagene har likevel stor opplæringsaktivitet.

SAFFA har arbeidet med å fremme tradisjonene bl.a. på skoler og kulturskoler, og i flere år arbeidet med å ta vare på og videreføre tradisjonelle folkemusikk- og folkedanstradisjoner.

RUNE ENGESETH – MIN HISTORIE ¹¹

Jeg har jobbet frivillig i mange organisasjoner siden 1998. Har vært trener, men er nå med på innebandy som deltaker.

Jeg har vært med i styrer og stell gjennom mange år både lokalt og regionalt. Jeg har vært aktiv bidragsyter i idrettsråd og for idrettskretsen, samt hestesport, håndball, innebandy og slalåm, og lært mye om organisasjonsarbeid.

Da jeg var ung spilte jeg fotball og løp, drev svømming og skiidrett. For meg har idretten alltid betydd svært mye sosialt, og alt jeg gjør og har gjort har vært lærerikt.

Jeg er opptatt av barn og unge. For meg er det viktig at de har gode tilbud og opplever mestring, fellesskap og økt kunnskap.

Jeg var trener i fotball og håndball for mine egne barn, men det meste jeg har vært med på har jeg gjort fordi jeg opplever det som gøy og meningsfylt for meg.

Jeg tilrettelegger aktiviteter for barn og unge, jeg har ansvar for å bidra til best mulig vilkår for dem, og jeg må ha kunnskap om det de skal gjøre.

Det er store forskjeller på ledere i frivillige strukturer, men de fleste trenger opplæring for å være gode ledere. Enten vi brenner for saken eller bare har påtatt oss et verv fordi det ikke fantes andre, må vi alle få kurs for å utvikle oss på de områdene vi mangler kunnskap. Dette er viktig for alle lokallag. Vi må ha dedikerte ledere. De trenger også støtte og tilbakemelding.

¹¹ Idrettens studieforbund

Vi har sett lokale lag som har store problemer. De sliter med rekruttering og gjennomføring av aktivitetene sine.

Så blir det skifte av styre og leder og aktiviteten og gleden blomstrer igjen. Det er gøy for medlemmene, de får nye utfordringer, de reiser på tur, de får masse tilbakemelding som gir glede og mestringsfølelse. En entusiastisk leder kan oppnå dette.

Det er også slik at når du er med i aktiviteter over tid, så representerer du ikke alltid din egen idrett. For meg er fellesskapet med og for barn og unge generelt blitt svært viktig, og jeg må si at jeg brenner for dem under 19 år.

Jeg liker å gjøre dette, både for barna, ungdommen og lederne. Fellesskapet, oppgavene, egenlæring og egne opplevelser er verdifullt. Jeg gjør dette fordi jeg liker det. Det er viktig både for meg og fellesskapet, og jeg har sett at det jeg gjør har en betydning. Vi gjør en samfunnsjobb!

Idrettsrådene er lokale og jobber med viktige tema for de lokale aktivitetene. Kommunene har mange regler og rammer

som de frivillige må lære seg. De store klubbene med mange medlemmer har erfaring, og kan gå direkte på kommunen for samtaler og samarbeid. De mindre klubbene trenger hjelp.

For meg er det viktig å være med og fronte de litt mindre klubbene for at også de skal ha gode rammer rundt egne aktiviteter.

Det er noen ganger en opplever at kommunale ansatte ikke skjønner at de er til for befolkningen, men mener at vi er til for dem. Dette kan bli vanskeligere med de strukturene som nå kan bli virkelighet, der de lokale og regionale demokratiske frivillige strukturene erstattes av ansatte.

De nasjonale strukturene er ofte langt vekke fra utfordringene, behovene og aktivitetene lokalt. Det er viktig å være klar over at organisasjoner som f.eks. VOFO Akershus, ikke er et sted for å fronte egne interesser og snakker sin egen organisasjon og aktivitet opp.

I slike organisasjoner er mye av hensikten å glemme seg og sitt og se hva som kan løftes og tilrettelegges i et større fellesskap. Dette er viktig.

Idrettens studieforbund har 55 medlemmer. De har et litt smalere fokus enn øvrige studieforbund, men ikke nødvendigvis mindre aktivitet. NIF nasjonalt har ansvar for studievirksomheten, mens idrettskretsene regionalt legger til rette for, administrerer, setter opp, ordner lokaler, foredragsholdere, og står for gjennomføringen av kursvirksomhet og kunnskapsheving. Alt idrettskretsen driver med går inn under studieforbundet. Pengene stopper i idrettskretsen. Alle lokale lag får invitasjon til kursvirksomhet.

Viken idrettskrets har som hovedmål å forbedre idrettslagenes forutsetning til å drive sin virksomhet. Dette skal de gjøre gjennom å tilføre idrettslagene den kompetanse og bistand de trenger for å utvikle egen organisasjon, være seg regnskapskurs, økonomikurs, datakurs, og alle andre kurs som hjelper styrer og tillitsvalgte i deres arbeid med å administrere og utvikle organisasjonen. Kursene tilbys ledere, trenere, tillitsvalgte og foreldre, og bidrar til kompetanse for å utføre konkrete oppgaver i idrettslaget. Arbeidet skal preges av frivillighet, demokrati, lojalitet og likeverd. Kursvirksomheten i studieforbundet omfatter ikke selve idrettsaktiviteten. Dette har særkretsene ansvar for.

Idrettens mange anlegg og haller krever samarbeid med kommuner og fylkeskommuner. Dette krever kunnskap hos dem som deltar i samarbeidet på vegne av lokale lag.

HVEM HANDLER DET OM

Det enkle svaret er at det handler om oss alle, om hverdagen vår.

Når 78% av befolkningen sier de er med i en frivillig aktivitet, så er flertallet av disse med i lokale lag og foreninger. Rundt hvert medlem i en aktivitet er det som oftest en familie, som kanskje også er med; i alle fall er med for å se og høre, og deltar på felles aktiviteter som f.eks. konserter og framvisninger der familie og venner er invitert.

Det betyr at de lokale aktivitetene og arrangementene på en eller annen måte bidrar med møteplasser for store deler av innbyggerne i enhver kommune.

Livslang læring har et generasjonsperspektiv der alt starter med barn og ungdom. Det er viktig at de da får gode tilbud og muligheter, og finner sin plass i et fellesskap. Det er viktig at de blir tatt med, at de blir hørt, sett og fulgt opp. At deres meninger og ønsker blir tatt på alvor; at de deltar i hverdagsdemokratiet.

I disse årene lærer barn og unge mye om samspill, fellesskap og faktisk kunnskap. Dette er lærdom som kommer gjennom lek og aktiv deltakelse. I hvor stor grad disse barna følger opp aktivitetene varierer. I 12-14 års alderen ser vi noen endringer der det kan se ut som ungdommene faller fra, men for de fleste handler dette om å konsentrere seg om en aktivitet og bruke mer tid der.

Barn og unge er avhengige av foreldre som følger dem opp, enten fordi de er genuint interessert i aktivitetene selv, eller fordi de vil støtte opp om barnas aktiviteter. Andre trenger fellesskap der de får støtte og hjelp av andre frivillige.

Når foreldrene er opptatt av musikk, dans, håndverk, idrett eller andre ting, blir dette ofte også aktiviteter for barn og unge. De blir tatt med og ser foreldrenes glede. Det er ikke sikkert de velger de samme aktivitetene som foreldrene, men de har fått med seg en forståelse av hva frivillige lokale fellesskap kan by på av kunnskap og glede.

Det er viktig å ha kompetente og dedikerte voksne som forbilder og hjelpere. De legger til rette, de følger opp, de bygger fellesskap, noen blir ledere, andre faglige medhjelpere. Flere av disse er frivillige som selv er aktive og har opplevd fellesskapet og tilegnet seg kunnskap gjennom deltakelse i lokale aktiviteter. De vet hvilken kraft som ligger i opplevelsen av mestring.

Her finner vi mange idealister og viktige pådrivere. Sammen med dem er det profesjonelle som har spesialkunnskap som videreføres til medlemmer i både breddekulturen og breddeidretten. Det formidles kunnskap. Vi lærer av andre og hverandre. Mye av dette blir immateriell kulturarv, noe vi bare kan, lært gjennom å delta, prøve og øve og oppleve mestring.

Noen av ungdommene forblir i sine aktiviteter også inn i voksen alder, men vi ser at mange får et lite opphold, der studier og etablering av familie opptar tiden deres. Når de begynner å tilnærme seg lokale fritidsaktiviteter er det mye som skal klaffe. Det hjelper å kjenne noen der

*Hele familien er velkommen når
Bjørkelangen Jeger og Fisk samles*

de begynner, og at aktivitetene har de kvalitetene en ønsker. For idrett og musikkaktiviteter er det et bredt tilfang av muligheter og mange finner sin plass.

Vi ser også at eldre, gjerne kvinner, som mister sin ektefelle eller samboer, ofte oppsøker lokale lag og foreninger for å få del i et læringsfellesskap. Noen vil lære noe nytt, andre vil ta opp gamle kunster. Alle søker fellesskapet.

Studieforbundene er i dag garantisten for at opplæringsaktiviteten er stor og favner hele bredden i lokale frivillige aktiviteter. Det finnes noe for alle, men ikke alle finner sin aktivitet.

Vi hører ofte om nyinnflyttede familier og enkeltpersoner som leter etter aktiviteter og tilbud de kan delta i. Mange finner sin aktivitet og bygger nye nettverk, men ikke alle finner seg til rette. Dette kan skyldes at aktiviteten ikke er interessant, eller at de har for mye eller for lite kunnskapen for å bli med, men like ofte at det er vanskelig for nye å komme inn i etablerte strukturer.

Det er viktig å inkludere nye medlemmer; gi dem oppgaver, opplevelser og eierfølelse. Dessverre er rekruttering av nye medlemmer og potensielle tillitsvalgte lite gjennomtenkt. Mange snakker om det, men ikke alle gjør noe med det.

Samtidig ser vi at mange unge velger å være frivillig på f.eks. festivaler. Dette er kortvarige fellesskap som passer for dem. Og de er viktige for arrangørene. Noen velger å delta i mer kommersielle aktiviteter, der de betaler for aktiviteten og kan komme og gå som de vil. Disse strukturene har i liten grad organisert opplæring for deltakerne.

Det er forskjeller på hvem som deltar i hva over tid. Noen lag og foreninger dør med medlemmene sine. Noen fornyer seg fortløpende, noen har stor aldersbredde, noen er aldersdefinert; uansett står aktivitetene som helhet for et levende lokalsamfunn.

Voksenopplæringen støtter kursaktivitet for alle over 14/16¹² år. Den organiserte opplæringen er en viktig del av aktiviteten; for mange en forutsetning for å gjennomføre aktiviteter og tiltak.

Det er i dag et sterkt fokus på barn og unge. Det er bra. Voksnes aktiviteter er mer usynlig. Det er ikke så bra ettersom voksnes aktiviteter er viktig for barn og unges aktiviteter. Det handler om interesser, fellesskap, oppfølging og drift. De voksnes egenaktivitet, engasjement og arbeidsinnsats er grunnleggende viktige for livslang læring – en læring som favner alle.

¹² Avhenger av departementstilhørighet

ANE AANERUD GRØNDAHL – MIN HISTORIE ¹³

Jeg har vært innom mange organisasjoner. Det startet etter at jeg ble konfirmert, og kunne melde meg inn i bygdeungdomslaget (BU) hvor min storebror var aktiv.

Året etter kom jeg inn i styret, og endte etter hvert opp som leder. Det var mye engasjement og et godt styre; men noen av oss satt kanskje for lenge i styret. Vi arrangerte tevlinger, sosiale sammenkomster og fester, og dro rundt i Akershus på andres arrangement.

Ett av høydepunktet ved å sitte i styret var å komme på høstkurs i fylkesleddet. Der ble vi godt kjent med styremedlemmer fra andre lokallag i Akershus. Bygdeungdomslaget ble for mange et ekteskapsmiljø, - også for meg!

Jeg var engasjert i mine 3 jenters håndballaktivitet, der jeg også var med å starte håndballskole for den yngste. Det var oppfølging av håndballjentene både i

ukedagene og i helgene.

Jeg var oppmann for to av jentenes lag, og var også i styret i håndballgruppen et par år. Jeg brant for at de yngste fikk begynne i sin skolekrets, for deretter å kunne komme i en samla klubb etter hvert, ikke hver på sin lille tue, men det er vanskelig.

Da jentene sluttet med håndball, ble det mye fritid. Jeg har noen gode naboer som ville ha oss «yngre» med på kurs i bygdekvinnelaget, og vi ble med på suppekurs, potetkurs, melkekurs og mye mer.

Vi meldte oss ikke inn, men var velkommen på kursene. Etter hvert ble vi medlemmer, og jeg ble etter hvert bedt om å sitte i styret; som jeg takket ja til.

Der satt også noen av venninnene mine, som også er gamle BU'ere. Vi ble sett på som ungentene i organisasjonen. Det var ca. 30 medlemmer da vi ble med.

¹³ Studieforbundet kultur og tradisjon. Medlem i Østre Udnes bygdekvinnelag

Som gamle Bu'ere var vi vant med å organisere aktiviteter, og ideene var ikke få. Vi stilte selv som kursholdere, og fikk medlemmer også til å være kursholder i det de var best på.

Gjennom sosiale medier spredte vi det vi holdt på med, og medlemmers venner hørte om oss. I dag er vi ca. 80 medlemmer.

Dette arbeidet betyr mye for meg; å bli kjent med andre, prate, lage mat, gå på kurs og lære nye ting, som å pøse potet og tomat, lage tradisjonsmat og å tove. Denne høsten ble jeg gjenvälgt som leder.

Vi i Akershus er blitt en del av Viken fylke, med store avstander og forskjeller.

Bygdekvinnelaget viderefører det som har vært Akershus.

Regionleddet gjør mye viktig for vår organisasjon, som vi ikke ser. Jeg tror vi ville miste mye om de ble borte. Selv om vi ikke bruker dem mye, er det godt å vite at vi har dem i ryggen. Vi har alle vår egen kontaktperson i regionstyret.

Vi har ikke så mye kontakt med nasjonalt nivå. De er flinke til å lage kampanjer og aktiviteter som de legger til rette for, og vi kan søke om midler til disse. Vi i Østre Utnes er flinke til å gjøre mye ut av det NBK legger til rette for.

Akkurat nå er vi inne i en vanskelig periode med Covid-19; vi gleder oss til at verden blir normal igjen og vi kan gjennomføre våre aktiviteter.

Kurs er viktig for oss. Der skal alle være velkomne. De trenger ikke være medlem. Det skal være gøy å være med, ikke koste for mye, og det er greit å ha fravær en gang eller to.

Vi lager de kursene vi vil, og forsøker å lage ett fellesskap på tvers av generasjonene for å dele og videreføre kunnskap. Vi har mange matkurs; som suppekurs med 4 ulike supper hver kveld. Vi lager, spiser suppen og diskuterer dem. Kursene er populære både for unge og eldre medlemmer.

De eldre er der mest for det sosiale, men har samtidig mye kunnskap å tilføre. Generasjonsaktivitet er veldig viktig ettersom samfunnet oftere og oftere deles opp i aldersgrupper. Tradisjoner og tradisjonsmat er viktig.

Det er også viktig å kjenne medlemsgruppen sin; vite hva den enkelte har å bidra med. Vi har mange medlemmer med ulik kompetanse, og flere av dem holder i dag kurs om toving, blomster og kranser, mat og mye mer. De får ikke honorar, men

får dekket faktiske kostnadene. Noen synes det er skummelt, men når de har gjort det noen ganger får de større selvtillit og skjønner at dette går fint.

Selv er jeg utdannet kokk og har jobbet med det hele min karriere. Jeg lærer likevel mye nytt av andre medlemmer. Man blir aldri utlært!

Vi er hvert år med på Årnesdager og matfestivalen «Brød og cirkus» i Nes kommune. På Årnes dagen selger vi rømmegrøt, noe bygdekvinnelagene i Nes har gjort mange år.

Under matfestivalen gir vi ut smaksprøver, har småkurs i tradisjonsmat, og fokus på bruk av mer bygg i kosten. Der kommer vi tett innpå og svarer på spørsmål til de som lurer på hva bygdekvinnelaget står for. Noen nye medlemmer har kommet til etter dette.

Det er viktig å få med innvandrerkvinner i lokale aktiviteter og vi inviterer til møter og kurs. Kommunen, frivilligsentralen og bygdekvinnelaget samarbeider i dag om en kvinnekafe som vi har drevet annenhver tirsdag i snart 3 år. Det kan

være vanskelig å komme i kontakt med dem, og det er viktig at vi finner en naturlig arena å møtes på og snakke sammen.

For dem er det viktig med et ansikt som de kjenner igjen fra gang til gang, som de kan åpne seg for. Det er ikke lett for dem som kan veldig lite norsk, men med tegnspråk og google translate kommer vi langt. Det er derfor viktig at vi stiller med de samme damene over tid, og da har styremedlemmene i stor grad tatt hovedansvaret.

På hvert treff har vi ett tema. Vi prater mye om tradisjoner og tradisjonsmat. De har også delt sine mattradisjoner med oss. Det er ikke alltid lett å få damene ut av huset. Selv om vi gir dem dato for treffene, er det ikke i deres kultur vanlig å ha aktiviteter på denne måten. Vi må erkjenne at det er krevende, og vi bruker mye energi. Det er selvsagt forskjell på hvor i verden de kommer ifra.

Vi driver ikke med verving, men med måten vi formidler hva vi holder på med, kommer det også medlemmer! Vi er åpne for alle.

Noe som var ekstra hyggelig var da en dame kom innom på kvinnekafeen og ønsket å bli medlem fordi hun hadde hørt så mye bra om oss. Eller på «brød og cirkus» der ei ung jente kom til oss og ønsket å bli medlem, og ville etter hvert gjerne sitte i styret og dele sin kunnskap.

Vårt motto er: «Kom når du kan og gå når du må» ett motto som gjør at alle i alle aldre kan være med.

BRITHA MOLVIG – MIN HISTORIE ¹⁴

Det startet i oppveksten. Faren min var hardingfelespiller og han hadde stor interesse for norsk håndverk og folkekunst. Moren min holdt oss med bunader og sydde hardangersøm. Jeg hadde en storesøster som strikket og en bestemor som laget sokkeband og holdt kurs i husflidslaget på Voss.

Bestemor var en dyktig formidler og fortalte spennende fortellinger fra sin barndom. Jeg følte etter hvert at jeg kjente bestemors besteforeldre gjennom alt hun fortalte om dem. Da jeg var yngre tenke jeg ikke så mye over alt hun kunne, men etter hvert kom et ønske om å lære mer om datidens tradisjoner.

Det er stor forskjell på den gang og nå. De laget det aller meste av det de trengte til hverdag og fest selv, mens vi kan kjøre til butikken eller bestille det meste vi trenger på nett. Da bestemors bror skulle konfirmeres fikk hun ansvaret for å lage

stoffet til konfirmasjonsdressen. Det var et langsiktig og krevende arbeid. Det var å klippe sau, kadre og spinne ull, veve stoff, få stoffet valket og farget. De hadde mye kunnskap. Opplæringen var i hjemmet og familien.

Jeg har vært heldig å treffe mange kreative folk som har lært meg mye. Det jeg har lært har utløst ønske om mer kunnskap gjennom bøker og nye kurs. Men det var på Lesja jeg ble kjent med husflidslaget.

Etter ferdige studier på Ås fikk mannen min jobb på Lesja og vi flyttet dit. Her startet interessen for ull og jeg startet et lite enkeltmannsforetak.

Lesja var et fantastisk godt sted å komme til for en ung mor. Vi ble tatt vel imot og invitert inn i fellesskapet. Naboen kom og ønsket oss velkommen til bygda. Hun var studieleder i husflidslaget og var opptatt av hvilket kurs de kunne tilby meg. Vi skulle egentlig bare være der et år, men

¹⁴ Studieforbundet Kultur og tradisjon. Medlem i Skedsmo husflidslag

de mente likevel at vi måtte med i fellesskapet. Jeg fortalte at jeg alltid hadde hatt lyst til å veve. *Da setter vi opp vevkurs*, var svaret.

Den andre som kom på døren hadde med en avlegger. Hun kom fra bondekvinne-laget der jeg også ble invitert inn. Vi ble bedt på middag. En slik velkomst er et godt eksempel på hvordan vi skal få folk med i eksisterende fellesskap.

Jeg kom inn i fellesskap som en vanlig deltaker og fikk venner for livet. At jeg kom til Lesja så ung har i stor grad formet meg for det jeg har gjort seinere. Vi ble værende der i 4 år.

Et fantastisk bygdemiljø. Jeg følte meg velkommen til deres område. Jeg vet at innvanderne på Lesja også blir godt mottatt og invitert inn i ulike lag med ulike tilbud og aktiviteter. Bygda har alltid noe å tilby og tilføre. Dette er gode eksempler på samfunnsbygging i lokalsamfunn; hvordan vi kan få folk med i fellesskapet på en naturlig og aktiv måte.

Det ble vevkurs, tovekurs og skinnfellkurs og mange andre kurs og aktiviteter. Jeg lærte om matkultur, urter og mye mer.

Kunnskapen fra Lesja har jeg tatt med meg videre. Dette er nå en levevei, å lage og ha kurs for interesserte. Stabburet mitt er fullt av skinnfeller, norsk ullgarn og mye mer. Det er ikke bare en vanlig butikk, jeg har også varer til gamle teknikker.

Norsk ull er hjertebarnet. Skinnfellen har blitt en levevei, men jeg plantefarger, tover og vever også. Med fire unger har denne arbeidsformen vært en god løsning.

Jeg er nå ansvarlig for *Ung husflid* og organiserer kurs i Skedsmo husflidslag. Vi har god oppslutning og har 130 barn og unge fra 8 til 15 år på sommerskole hvert år. De første som var med, er nå med som lærere. Temaene er mange og alle finner noe de liker; toving, veving, spinning, snekring, lærarbeid, maling, tegning, brodering, symaskinsøm, stofftrykk, hoppetau, snorfletting av mange slag og mye mer. Det som funker går over flere år, men det er mange av ungene som kommer igjen år etter år, og da må vi ha noe nytt hvert år.

Jeg har mellom 20 og 30 kurs i året for deltakere fra 18 til 90. Det er fra 3-18 deltakere på hvert kurs, litt avhengig av tema. Det er stor interesse for aktivitetene og den har økt de siste årene, også i koronatiden.

Jeg driver nå mest med kurs i skinnfellsøm og plantefarging. Det er viktig å få med både unge og eldre. Deltakerne er svært forskjellige. Noen har et innebygget produksjons-gen og får til mye, andre må bruke tid for å lære, noen er opptatt av gammel kunnskap, måter å gjøre ting på, noen vil lære noe nytt. Alle er nysgjerrige.

Også de som holder kurs selv kommer på andres kurs for å få inspirasjon og lære nye innfallsvinkler. *Det kan jeg egentlig,*

men må bare ha litt mer inspirasjon, er en gjennomgående kommentar fra disse. De fleste deltar i læringsverksted, eller ringer i dagligtale. I Skedsmo husflidslag møtes deltakere jevnlig på 10 ulike læringsverksteder.

Kursene er et fellesskap der jeg lærer like mye som jeg lærer bort. Det er koselig, og det bygger fellesskap, over tid også livslange vennskap. Kursene rekrutterer ulike kursdeltakere, noen stille og noen mer snakkesalige. Noen sitrer av lærevilje, andre jobber sakte, men sikkert fram mot et mål.

Mange går på kurs år etter år. De lærer av hverandre og de går dypere og dypere inn i detaljene og finner nye muligheter og innfallsvinkler.

Det er selvfølgelig også noen utfordringer. Det kan være vanskelig å finne lokaler til vevkurs. Det er behov for lokaler der vevene kan stå og brukes over tid.

Brukergruppen er bred. Vi har både unge og eldre med. For en del eldre er dette kanskje den viktigste møteplassen de har. Her får de fellesskap, oppmuntring og trygghet. Det er stor aktivitet på vev-

gruppene, og de møtes flere ganger i uka for å planlegge og sette opp nye vever.

Det er mange som melder seg på kurs etter kurs. For dem er kursaktiviteten en livsstil. Noen blir lærere og veiledere, andre forblir deltakere, men de har alle erfaringer de kan formidle og videreføre til andre og hverandre. Dette er livslang læring på sitt beste.

Skedsmo Husflidslag har ca. 410 medlemmer fra 8 år og oppover. Gjennom hele uken er det stor aktivitet på husflidshuset vårt, Tingvold. Det arrangeres kurs for husflidsinteresserte i alle aldre. Høsten 2020 arrangeres det 27 ulike kurs. I tillegg er det læringsverksteder (møtested for felles inspirasjon og skaperglede), for dem som allerede kan litt. Det arrangeres temamøter, strikkekafeer, sommerskole for barn i alderen 8-15 og egne målrettede kurs for barn og ungdom resten av året.

Britha Molvig har jobb som driftssekretær i husflidslaget. Det er mye arbeid med både å informere om, legge til rette for og rapportere kursvirksomheten i forbindelse med midler til voksenopplæring. I tillegg har hun ubetalte verv bl.a. med ansvar for arbeidet med Ung husflid i Skedsmo husflidslag.

HVA ER VIKTIG

Fellesskap, samhandling, felles løft og felles ansvar er viktig

Lokale og regionale lag og foreninger er viktige som aktivitet, men også i et hverdagsdemokratisk perspektiv.

Demokrati må læres, det kan læres når som helst og det må læres på nytt i hver ny generasjon. Læringen lagres som taus kunnskap, noe du bare vet og kan.

Samfunnets forståelse av den organiserte frivillighetens rolle i byggingen av Norge var lenge sentral. Voksenopplæringsmidlene ble i sin tid innført nettopp som et målrettet tiltak for å sikre at alle deler av folket fikk tilgang til kunnskap og ideer med relevans for den enkelte og for samfunnet. Disse ordningene har gitt resultater.

I dag har dessverre arbeidet med å bygge kompetanse i frivillige organisasjoner ikke noe fokus i offentlig sektor, verken regionalt eller lokalt. Det er smått med anerkjennelse av det arbeidet vi gjør for demokrati i praksis. Aktivitetene er lokalt forankret og lokalt styrt, og endringsevnen for å sikre seg videre aktivitet er gjennomgående stor, noe koronapandemien har vist til fulle. Uten gode styrer til å drifte aktivitetene, blir det ikke noen aktivitet. Det er lagene som er viktig. Det er felles løft som gir uttelling.

Det er ikke verken ønskelig eller mulig å erstatte frivillige organisasjoner med offentlig eller kommersiell aktivitet. Det vil heller ikke uten videre være mulig å erstatte opplæring i regi av frivillige organisasjoner med opplæring i offentlig eller privat skole. Dagens sterke fokus på teoretiske fag har satt mange andre fag i skyggen. For noen fag er eneste vei til en yrkeskarriere opplæring i frivillige organisasjoner. Dessverre har det offentlige lite oppmerksomhet på dette.

Vi vet at mange får grunnleggende og viktig kunnskap gjennom organisert frivillig opplæring. Dette er kunnskap som er viktig for den enkelte, for arbeidslivet og for samfunnet. Denne opplæringen er likevel lite anerkjent i svært mange sammenhenger.

Dessverre er lokale lag og foreninger lite bevisst sin egen betydning i samfunnet. Det vi kan og vet, tar vi som en selvfølge. Vi tror gjerne at dette er noe alle vet. Det er det ikke.

Det kan se ut som det er det offentlige som er den største etterspørselen etter dokumentasjon og kunnskap om frivillig sektor. Det er da underlig at all den dokumentasjonen som den organiserte frivilligheten hvert år sender offentlige myndigheter, i liten grad reflekteres i det offentliges kunnskap. Stortingsmeldinger og offentlige utredninger refererer gjennomgående kun til tilgjengelig forskning. Noen få forskningsmiljøer har hittil formet samfunnets kunnskap om frivillig sektor. Sektoren selv har vært påfallende fraværende som leverandør av kunnskap om seg selv. Kanskje fordi de hvert år sender inn detaljerte rapporter for egen virksomhet?

Forskerne fastslår at frivillig sektor i Norden først og fremst består av foreninger og organisasjoner innen fritid og kultur, og det i langt større grad enn andre europeiske land. Det er mange tall og fakta, men svært lite kunnskap om hva som faktisk skjer i de lokale lagene, og hva denne aktiviteten betyr for deltakerne, og hva det er som gjør at de fortsetter som medlemmer år etter år.

Det er også et problem at det offentliges frivillighetspolitikk ikke har hovedfokus på fritid og kultur, men på velferd og behovet for bistand til å opprettholde et høyt velferdsnivå. Det handler ofte mer om hva frivillig sektor kan gjøre for det offentlige og ikke hva det

offentlige kan gjøre for frivillig sektor. Forskerne har avdekket stor avstand mellom det offentliges forestilling om hva frivilligheten kan gjøre, og organisasjonenes oppfatning av egen aktivitet og muligheter for å bidra. Lokale lag og foreninger strekker seg likevel ofte langt for å bidra på en eller annen måte.

Frivillige lag og foreninger er viktige fellesskap for svært mange. Det offentliges fokus burde starte her. Å bli anerkjent og verdsatt, å oppleve mestring, er viktig for alle uavhengig av aktivitetenes innhold og form. Vi trenger hverandre både når vi har det vanskelig og når vi lykkes.

De som er medlemmer i lokale lag og foreninger vet kanskje at noen i flokken har problemer, kortvarig eller langvarig, uten at dette nødvendigvis ødelegger noe for fellesskapet. Potensielle medlemmer oppsøker eller blir invitert inn på bakgrunn av hva de kan bidra med, ikke hva de sliter med. Det er ikke nødvendigvis den enkeltes historie som er interessant. Det er hva du kan og får til i aktivitetene. Kommer du til en danse-, teater- eller musikkaktivitet er det dine interesser for dans, teater, sang og musikk som teller. Kommer du til husflidslagene er det også dine interesser for veving, strikking, brodering eller andre teknikker som er interessant. Og det samme vil gjelde for øvrige aktiviteter. Om det offentlige vil bidra er det anerkjennelse og støtte til bygging av disse fellesskapene som må fokuseres.

I det store bildet starter alt lokalt, utvikler seg regionalt, videreføres nasjonalt. Alle disse leddene er i dag viktige for den lokale aktiviteten. Det er en viktig vev, der alle tråder er nøye plassert og har sin plass i det store bildet. Vi bør ha fokus på vedlikehold og videreutvikling av denne veven, og passe på at når noen tråder ryker må de repareres eller skiftes.

Mestringsressursene våre er sammensatt, men aktivitet, deltakelse, engasjement, interesse og opplevelser spiller en stor rolle. Det er her kulturen virker. Det gir folk glede, samvær og livslyst, og det gir overskudd til å mestre livs- og helseproblemer

Arnes historie:

«Samholdet i ungdomslaget betyr alt for meg. Det å kunne gå der på ulike aktiviteter og vite fra uke til uke at her har jeg et positivt fellesskap som både gir meg et sosialt nettverk og venner med felles interesser. Hadde jeg ikke hatt dette, så hadde jeg sikkert hatt mye større behov for hjelp enn det jeg har i dag. Gjennom sang, teater og dans har jeg fått utløp for noe av alt det jeg bærer inni meg. Det å stå på en scene og lese dikt eller spille en rolle gjør meg faktisk utrolig godt. Jeg velger gjerne roller som likner på noe jeg kjenner, og kan da spille ut all min angst og usikkerhet uten at noen vet at jeg egentlig spiller meg selv. (...) Det er mange i ungdomslaget som ikke vet at jeg har angstproblemer, selv om jeg forteller det når det passer seg slik. Men det betyr ikke så mye. Vennene mine kjenner meg godt, og vet når jeg trenger litt ekstra hjelp».

Utdrag fra tekst i boken *Kultur og helse. I samspill for det gode liv*.
Åse Vigdis Festervoll. Kommuneforlaget 2001

JESPER MAJ LARSEN - DETTE ER LIVET MITT.¹⁵

Bjørkelangen jeger og fiskeforening (BJFF) ble stiftet i 1950 og markerer 70 års virksomhet i 2020. Foreningen har en lang og stolt historie med mye aktivitet gjennom årene. Foreningen har i dag ca. 260 medlemmer fra 8 – 80++. Det er stor og bred aktivitet og lav terskel for nye medlemmer og deltakere.

Foreningen er for mange blitt en familieaktivitet der både mor, far og barn er med. Og det er tilbud og aktivitet for alle. Det er medlemsmøter der det serveres mat og det er kurs, samlinger, reiser og konkurranser.

Vi holder til på Grasåsen skytesenter som består av flere skytebaner og brukes og eies av 6 lokallag. Det er i dag 1200 unike brukere av banen. Det er ikke dårlig i en kommune med 18 000 innbyggere. Området er også et større friluftsområde for både sykling og skogstur.

Dette er livet mitt. Det betyr alt for meg. Vi klarer ikke å klokke inn noen timer hvis vi bare gjør det fordi vi synes vi må bidra. Og så er det dette med frivillighet da, å bidra litt mer enn det du får igjen.

Når noen trenger litt hjelp så er det rimelig å tilby hjelp til de som er rundt oss. Folk sier at *Jesper han bare dukker opp av og til han – plutselig er han der.*

Kona mi, Magdalena, er med, vi har ikke barn og dette er blitt vår fellesaktivitet. Det ville ikke gått uten at hun også var med.

Før vi flyttet hit var vi med å dele ut mat til narkomane i Oslo, men da vi flyttet hit ble det for langt å reise.

Vi syntes i begynnelsen at det gikk litt sakte å bli kjent med folk her, så da meldte vi oss inn i Bjørkelangen Jeger og Fisk og begynte å delta på aktivitetene der. Etter et halvt år kjente vi mange. Og nå er jeg en av lederne for aktivitetene.

BJFF er en jeger og fiskeforening, men også mye mer enn det. Vi har egen kvinnegruppe, egen seniorskyting, leirduegruppe og ungdomsgruppe der jeg er leder nå .

Ungdomsgruppen begynner nå å vokse. Vi drar på turer og skytestevner, og har dem

¹⁵ Studieforbundet Natur og Miljø, medlem i Bjørkelangen jeger og fiskeforening

med på jakt, har dem med på fisketurer og besøk i setteanlegget vårt.

I år brukte jeg alle mine 5 ferieuker på dette. Det er gøy. Var på tur med ungdommer fra Oslo, Akershus, Buskerud og Hedmark; på jaktcamp i vakre Rondane med leirduetrening, sammen med 2 andre instruktører fra klubben.

Jeg er fylkesinstruktør på hagle med ansvar for å lære opp andre instruktører i vårt fylke. Da blir man jo kjent.

Jeg drev ikke med idrett da jeg var liten, men fisket mye. Jeg begynte med våpen i voksen alder, men skulle ønske at jeg hadde fått oppleve det tidligere. Dette er litt av drivkraften min for å gi ungdom mulighet for og lyst til å være med.

Vi har nå fått midler til et nytt prosjekt fra AMEDIA: *Ut av datarommet inn i friluftslivet*. Vi er så heldig at også Norges jeger og fiskerforbund har støtteprogram til slike tiltak. Vi får mulighet til å flette dette sammen, så vi har aktivitet gjennom hele skoleåret.

Det er dessverre nasjonalt problemer med rekruttering av ungdom. Snittalderen i styrene øker landet rundt. Det at ungene her i Bjørkelangen er med foreldrene nå, er viktig for oss i vårt lokallag.

Vi har fått med oss ungdommene. Jeg er sikker på at om alle lagene fikk med seg 5 ungdommer hver så vil vi komme over kneiken.

Frivillig aktivitet har viktige kjerneelementer, og det er viktig å ikke gi opp om det kommer få til de første kursene og samlingene. Det tar tid å jobbe inn en god ting. Om det er bare tre på første kurs så kommer det kanskje flere på neste kurs dersom det første var vellykket.

Vi begynte med mat og samling rundt bålpannen, og jeg tror maten er blitt et viktig samlested. Det er blitt en rød tråd.

At mennesker spiser sammen, forsterker samholdet. Det har lagt grunnlag for feiringer, sigarfest ved fødsler, spleiselag for to som ble sammen, 50 års lag mm. Vi feirer 17. mai, vi feirer st. Hansaften, 10 års bryllupsdag og vi har æresborg ved kirken når noen av medlemmene våre faller fra. Vi er blitt en sosial forening med mye aktivitet. Midt på sommeren er det norgesmesterskap og vi reiser kanskje 10-12 på konkurranse sammen.

Folk trives her hos oss. Jeg vet at 2-3 av dem som er her i dag ikke har noe tilbud annet sted. De har kanskje vært i 3-4 klubber og ikke funnet seg helt til rette. Når vi har samlinger kommer folk fra Sarpsborg, Bærum, Eidskog og mange andre lag.

Vi har 70-års jubileum i år, men jubileumsfesten ble avlyst på grunn av koronapandemien. Jeg har vært her i 8 år. Inntil for et par år siden var det et par

hundre medlemmer, nå vokste vi med 15 % hvert år de siste to årene.

Vi klarer å håndtere dette.

Innfallsvinkelen vår er: *Kom og du skal få bli med i fellesskapet, du skal få bidra, du skal få den gode følelsen av at du hører til.*

Det er viktig å finne seg tilrette. Noen kommer litt slukøret til oss etter å ha forsøkt å finne seg til rette i flere foreninger. De finner seg til rette her. Vi har ikke hatt noen som har sagt at de ikke vil være her så lenge jeg har vært med.

Utgangspunktet må være: *Hva er det vi kan gjøre, ikke for å bli størst, men best?*

Fellesskapet vårt er sterkt. Det er tydelig at det betyr mye for mange.

Den lave terskelen, det sosiale samholdet, at det er plass til barn og voksne om hverandre og sammen.

I dette miljøet er det ikke misunnelse og baksnakking. Folk kommer og senker skuldrene, det er ikke så viktig med de rette klærne eller de rette bilene. Og aldersspennet er stort, noe som er viktig i det norske samfunnet.

Vi har god økonomi. Vi har eget settefiskelag der vi avler fram ørret som vi selger. Vi har penger på bok og har litt eiendom. Vi er ca. 40 aktive bidragsyttere. Det er en hard kjerne, men vi slipper nye inn.

Vi har lært at når alle får bidra med litt får alle et eierskap og når de lykkes og mestrer både jakt og fiske er vi fornøyd.

Norges Jeger- og Fiskerforbund (NJFF) ble etablert allerede i 1871. NJFF har i dag ca. 115000 medlemmer fordelt på nesten 570 lokalforeninger. Alle lokalforeningene er selvstendige enheter, økonomisk og juridisk, men vedtak fattet på landsmøtet forplikter hele organisasjonen. NJFFs lokalforeninger er fordelt på alle fylkene, bare i Akershus er det 48 foreninger.

NJFF arbeider for å sikre allmennhetens tilgang til jakt- og fiskemuligheter og har et sterkt engasjement innen naturforvaltning. NJFF er landets største aktør innen jegeropplæring og utdanner omtrent ¾ av alle som tar jegerprøven hvert år. Står også for utdanning og godkjenning av alle norske jegerprøveinstruktører. I tillegg kommer kurs innen fagområder som fluefiske, jakthund-dressurs mm. De fleste kursene gjennomføres lokalt eller regionalt

KINE GRANDE – MIN HISTORIE¹⁶

Jeg begynte som frivillig som 13-åring, som håndballtrener; etter hvert også som leder, og dommer.

I Røde Kors (RK) har jeg vært med siden 2010. Gikk inn i omsorg med tema dobbeltdiagnoser. Jeg har blitt der fordi vi driver med så mye forskjellig etter prinsipper jeg kan stå for.

Jeg identifiserer meg med RK. Medmenneskeligheten i fellesskapene er viktige for meg. Det er viktig å få lov til å gjøre noe humanitært, der vi får utvikle oss som mennesker.

Jeg er nå leder i Akershus og nylig innvalgt inn i landsstyret. Jeg ble uføretrygdet to år etter at jeg gikk in i RK. Om jeg ikke hadde blitt medlem der så hadde jeg kanskje vært en bruker selv.

Når en faller ut av de stedene en har vært er det godt å finne en organisasjon eller aktivitet der du føler at det er bruk for deg og din innsats. I stedet for å bli alene utenfor arbeidslivet ble RK mitt nye fellesskap.

Jeg trodde i starten at jeg ikke kunne noe, og nå sitter jeg i landsstyret. Jeg har lært mye om meg selv som har gitt meg mestring, glede og fellesskap.

For oss er det viktig å se forskjellen på sympati og empati. I Røde Kors skal vi ha empati og bidra til at de vi hjelper klarer å komme videre i eget liv. Vi er opptatt av hva vi kan tilby den enkelte. Vi er opptatt av å yte noe for dem som trenger det.

Samtidig må vi ta vare på oss selv. Her er deltakelse i egne fellesskap, tiltak og aktiviteter viktig.

Røde Kors er en internasjonal organisasjonsstruktur som finnes over alt, og drives etter de samme overordnede prinsippene. Røde Kors i Norge har mye internasjonalt samarbeid.

I Akershus har vi seks ambulanser ute i lokalforeninger. Vi har avtale med helsevesenet om kjøring en kveld i uken. De jobber gratis på kveldstid og helger utenfor egen arbeidstid..

¹⁶ Studieforbundet Folkeuniversitetet, Medlem i Akershus Røde Kors

I Libanon er det RK som driver all ambulansetrafikk på frivillig basis. Vi var i Libanon for å se hvordan de jobbet, noe som ble en lærerik tur der vi tok med oss mye kunnskap hjem.

Fra RK i Libanon kom det folk til oss som ville lære mer om omsorgsarbeidet i Norge for å starte opp tilsvarende arbeid i Libanon. De lærte mye hos oss. Slik deler vi og blir kjent med hverandres liv og utfordringer.

Det er mange oppgaver å ta fatt i, men vi må hele tiden spørre oss selv om det er dette vi skal drive med. Hva er behovet?

Vi skal ikke gjør oppgaver andre gjør eller har ansvar for, være seg frivillige organisasjoner eller kommuner. Vi skal være et tillegg.

Lokallagene må kvalifiseres for at det skal bli aktivitet. Her er det viktig med dyktige ledere. Kursvirksomheten i Akershus omfatter hjelpekorps kurs, lederutviklingsprogram, videregående kurs, lederkurs, pedagogikk-kurs mm. Opplæringen er for medlemmer og er en viktig del av arbeidet med å bygge kompetanse, trygghet og samhold.

De frivillige må kunne det de skal gjøre og ha trygghet i egen innsats. Alle må ha kurs i førstehjelp og psykososial førstehjelp. Kursvirksomheten koster ikke all verden for deltakerne, men for lagene koster det å ha kurs. Det er her voksenopplæringsstøtten kommer inn sammen med medlemsinntekten.

Koronapandemien har vært en utfordring. For oss er det viktig til enhver tid å finne egnede løsninger for dem som er alene hjemme. Internett har gitt nye muligheter også for oss. Vi bruker nettbrett, men flere av dem som trenger det mest har ikke nødvendigvis internett. Da er telefonen et godt alternativ.

Det er på lokalforeningenes egne møter du finner fellesskapene. Der deles erfaringer og meninger og bygges fagfellesskap. På samme måte er kursvirksomheten en viktige møteplasser. Nye medlemmer er ofte nye i området eller leter etter nye fellesskap.

RK er avhengig av steder å være der det er både lager- og møteplasser. Vi kan ikke flytte rundt fra møte til møte. Vi får bruke skolene til opplæring, men må ha lokaler for møter og lager for utstyr. Vi har mye og variert utstyr og lagerområdene må tilpasses.

Noen foreninger eier byggene de bruker, mens andre foreninger ikke har faste møteplasser. I Akershus er det ca. halvparten av lokallagene som eier lokalene.

Det tar tid å drifte en organisasjon. Vi trenger noen som kan administrere og drifte, og noen som er flinke med aktiviteter og tiltak. Det er viktig at de som er flinkest ute i aktivitetene blir der.

Heldigvis er det mange som vil drive aktivitet, men dessverre få som vil drifte det hele. Ansatte er jo en løsning, men ikke i en frivillig lokalforening.

Lokalforeningene forholder seg i hovedsak til distriktsleddet. Nå under pandemien har vi hjulpet alle lokale lag som ville ha hjelp.

De eksisterende distriktsleddene (Akershus, Buskerud og Østfold) fortsetter selv om det nå er blitt Viken. Viken er for stort, så vi har valgt å koordinere oss når det gjelder beredskap og samtaler med Viken, men arbeide hver for oss for lokallagene.

De regionale leddene i studieforbundet er ikke så sterke nå som tidligere, samtidig har de nasjonale studieforbund hatt lite fokus på regionleddet.

I Røde Kors har vi tjenestelinje der kontakten mellom lokalt nivå alltid skal gå gjennom distriktsleddene.

Det som gjør at mange av oss fortsetter er at aktiviteten betyr noe for oss. Kraften kommer innenfra; det er viktig for oss.

Dette er en del av Norges kjerneverdier, som vi ikke er flinke til å snakke om. Mer enn 70 % av befolkningen i Norge er med i et eller annet frivillig fellesskap.

Røde Kors var 150 år i 2015. Den internasjonale delen ble stiftet i 1863.

I begynnelsen var det redningsoppdrag og sykepleie. Røde kors startet sykestuer som nå er sykehus.

I dag har Røde Kors foreninger i de fleste kommuner i Norge, og bidrar med tilbud og aktiviteter lokalt, regionalt, nasjonalt og internasjonalt. De er til stede på land, sjø og fjell med et bredt spekter av aktiviteter og tilbud. De fleste aktivitetene finnes først og fremst i lokalsamfunnene rundt i landet. Alle frivillige er på kurs for å gjøre dem trygge og gi dem nødvendige kompetansen som trengs i de aktivitetene de ønsker å være med i.

Røde Kors sin oppgave er å avdekke, hindre og lindre nød, sikre at folk har mat og drikke, sikre dem et sted å bo, sikre at alle får muligheten til kontakt med andre. Det er mange måter å hjelpe mennesker på.

Hjelpekorpsset er mest synlig i allmenheten, men utgjør bare ca. ¼ av virksomheten i Røde Kors. Det største temaområdet er omsorg, som i all hovedsak er lokale aktiviteter. Det handler om besøksvenner til enkeltpersoner, institusjoner, visitor i fengsel, nettverk etter soning, flyktningeguides, flyktningefamilier (støtte til unge enslige flyktninger) mm.

Arbeidet med omsorg begynte med besøk på sykehus, så kom en til en til en hjelp, først til de gamle, de som har mistet sine nærmeste og sitter mye alene. De trenger sosial kontakt og noen å snakke med. Etter hvert kom også de unge. Studier har vist at ungdom mellom 18 og 26 er den gruppen som er mest ensom. De av oss som jobber med dette er ofte alene i møte med dem vi skal være sammen med. Det er derfor viktig med treffpunkter og sosiale møteplasser for medlemmer som jobber mye alene innen omsorg.

Organisasjonen har et sterkt fokus på medlemmer og frivillighet, der grasrotens mening er avgjørende. Ved valg er det en delegat fra hver lokalforening og hvert distrikt. Alle lokalforeninger er en egen juridisk forening, men de forholder seg til gjeldende nasjonale og regionale regler.

I Akershus er det 3500 frivillige og 10 ansatte. Lokalforeningene har vanligvis ikke ansatte, men drives av medlemmene. Samlet for de tre distriktsleddene er det 40 ansatte.

HVORFOR ER DETTE VIKTIG

Studieforbundene er samlet sett totalleverandører av livslang læring.

På kulturdepartementets sider på www.regjeringen.no, kan vi lese:

«Norge er verdensledende på frivillig arbeid, og halvparten av befolkningen i Norge engasjerer seg i frivillig arbeid. Innsatsen de gjør har betydning for enkeltmennesker, men også for samfunnet».

Frivillige lokallag er basert på frivillig innsats. Det er engasjement og felles interesser som driver fram opplæring og aktivitet, ikke plikt. Alle deltakernes erfaringer og kunnskap er viktig i fellesskapet. Grunnlaget er likeverd.

Arbeidet i disse lokallagene er bl.a. å holde egen virksomhet i gang. Store deler av det frivillige arbeidet er nettopp tillitsvalgtes innsats, og medlemmenes bidrag med å tilrettelegge øvelser, trening og kurs, og drifte laget. Dette arbeidet er viktig for enkeltmennesker og samfunn, men er det det samme arbeidet vi snakker om? Kanskje ikke.

Frivillige organisasjoner jobber med mange tema. Det kan handle om å støtte hverandre til å mestre egne liv, å være aktiv i hjelpekorps, å sikre gamle mattradisjoner eller håndverksteknikker, å lære musikk, dans og teater, å lære hundeeiere å få kontroll på egen hund og mye, mye mer. Dette gjør vi fordi vi har glede av det selv, og det gleder oss når det også er til glede for andre.

Vi trenger kunnskap og kompetanse både for å håndtere livet og arbeidslivet. Livslang læring handler nettopp om det, å ha mulighet for å lære, videreutvikle kunnskap og hele tiden lære noe nytt. For voksne skjer dette i regi av alle de lokale lag og foreninger som er med i de 500 ulike nasjonale organisasjonene, som igjen er medlem i de 14 studieforbundene i dag.

Det finnes lokale lag som ikke er knyttet til nasjonale strukturer, men som driver aktivitetene på samme måte som andre, på frivillig basis, med fortløpende opplæring og aktivitet.

Folkeopplysning har hatt en sentral plass i Norge og Norden siden midten av 1800-tallet. Organiseringen av kurs kom på begynnelsen av 1900. Etter dette er arbeidet både utviklet, endret, finpusset og strukturert ut fra gjeldene regler, rammer og interesser.

I folkeopplysningens tradisjoner er det de som ønsker kunnskap som tar fatt i og organiserer egen læring i et fellesskap med andre interesserte. Mye av det vi er stolt av i Norge i dag, er ofte tatt vare på nettopp gjennom lokale lags interesse for håndverkstradisjoner, mattradisjoner, musikktradisjoner, og andre viktige kunnskaper.

Når 500 000 deltakere får opplæring i tema og aktiviteter de er interessert i og ønsker å videreutvikle, så betyr dette også noe for samfunnet og for arbeidslivet. Til sammenligning var det i skoleåret 2019-2020 samlet 186 995 elever på Videregående skoler i Norge.

Vi som er med i disse aktivitetene lærer selvfølgelig mye selv, om organisering, sang, dans, førstehjelp, om å løfte i flokk, om viktigheten av samarbeid og gode eksempler på samarbeid. De fleste som har vært med i styrer i lokale lag og foreninger har fått god innføring i både planlegging, tilrettelegging og organisering. Dette er kunnskap vi som enkeltmennesker tar med oss ut i livet og arbeidslivet.

«Frivillighetens læringsarenaer – studieforbundene – er samlet sett totalleverandører av livslang læring. Det er de som er den store voksenskolen. Det er de som gjennom sin brede vifte av opplæringstilbud styrker lokalsamfunnene våre. Derfor er det viktig å hegne om studieforbundene og læringen gjennom frivillig sektor».¹⁷

«Kurs i studieforbund gir: - Motivasjon for videre læring – Høyt faglig nivå og læringsutbytte – Trivsel i godt læringsmiljø»¹⁸

For å lykkes med dette trenger vi lag og foreninger, regionale og nasjonale tilretteleggere, og støttespillere.

Linns historie:

«Jeg er så glad for at jeg endelig tok kontakt med revmatismeforeningen her. Jeg visste faktisk ikke at det var så mange som hadde samme plager som meg. Det er jo ikke noe vi går rundt og snakker så mye om, og da er det ikke alltid like lett å se hvem som er syk og hvem som er frisk. Her har jeg fått et nettverk av kontaktpersoner og venner som vet hva jeg snakker om, der jeg ikke trenger å bruke mye tid på å forklare, og kanskje bli mistrodd. Foreningen har mange ulike aktiviteter som vi kan delta i, i tillegg til de vanlige møtene og sosialt samvær. Jeg har meldt meg på malerkurs. Har alltid hatt lyst til å male, men har liksom ikke tort å melde meg på de kursene som har vært. Her derimot er det flere som meg som av og til har litt problemer med å holde i penselen, og som gjerne bruker litt lengre tid enn andre. Familien er helt overveldet over hvor fine bilder jeg maler, og jeg strutter av selvtillit».

Utdrag fra tekst i boken *Kultur og helse. I samspill for det gode liv*.
Åse Vigdis Festervoll. Kommuneforlaget 2001

¹⁷ Frivillighetens læringsarena i Akershus. Akershus fylkeskommune 2014

¹⁸ Kurs som virker. Utdrag fra forskningsrapporten «En ordning, et mangfold av løsninger» 2014

VEDLEGG

Vedlegg 1: Oversikt over studieforbund

«Framveksten av studieforbundene må sees i sammenheng med de store folkelige bevegelsene som vokste frem på slutten av 1800-tallet. Den danske presten Grundtvig spilte en stor rolle i utviklingen. Opplysning skulle komme innenfra eller fra folket selv. Nordisk folkeopplysning ble knyttet til framveksten og utviklingen av demokratiet

I dag kan vi si at det moderne demokratiet eller «den nordiske modellen», ikke hadde vært den samme hvis det ikke hadde eksistert en gjennomgående organisasjonsstruktur på alle samfunnsnivåer innenfor politikk, kultur, religion med mer.»¹⁹

De 14 studieforbundene vi har i dag samler til sammen ca. 500 nasjonale medlemsorganisasjoner. Studieforbundene vil fra 01.01.2021 deles på to departement, 10 blir flyttet til Kulturdepartementet, mens de resterende 4 blir i Kunnskapsdepartementet, der studieforbundene hittil har hørt hjemme.

Samlet for hele feltet ble det i 2019 til sammen gjennomført i overkant av 44 000 kurs med nærmere 500 000 deltakere. Kvinner utgjør ca 58 % av deltakerne. Det ble gjennomført i overkant av 1,4 millioner studietimer. De to største studieforbundet ut fra antall kurstimer er Musikkens studieforbund med 291 673 timer og Studieforbundet Folkeuniversitetet med 265 920 timer. De to minste er Samisk Studieforbund med 9751 timer og Venstres Studieforbund med 8218 timer.

Studieforbundene er i dag samlet i VOFO – Voksenopplæringsforbundet. Hittil har det vært demokratiske fylkesledd i de fleste fylker. VOFO har i 2020 vedtatt å legge ned disse til fordel for nasjonalt ansatte regionkonsulenter. Det skal velges et fylkesutvalg som også blir sammensatt på nasjonalt nivå etter innspill fra de regionale organisasjonene. Dette betyr at de demokratiske strukturene som er i dag, ikke videreføres

Vi kjenner ennå ikke til hva de endringene som nå gjøres i lov, forskrifter og nettverk, vil bety for det frivillige organisasjonslivet kursvirksomhet.

Akademisk studieforbund

Kurs og etterutdanning for samfunns-, arbeids- og næringsliv

- 24 medlemsorganisasjoner nasjonalt. Opplæringen skjer i all hovedsak i regi av de nasjonale organisasjonene, men er fysisk fordelt over hele landet.

Studieforbundet AOF Norge

Arbeidslivets kompetansepartner

- 33 medlemsorganisasjoner nasjonalt, 23 medlemmer i AOF Oslo Akershus

¹⁹ Janne Lundgren, Akershus fylkeskommune. I Studieforbundenes voksenopplæring i Akershus 2008

Studieforbundet FUNKIS

Bedre livskvalitet gjennom læring og mestring

- 87 medlemsorganisasjoner nasjonalt, 40 medlemmer i SF FUNKIS Akershus

Idrettens Studieforbund

Kurs og kompetanseheving for idretten

- 55 medlemsorganisasjoner nasjonalt, 52 medlemmer i Viken idrettskrets

Kristelig studieforbund

Læring for troen og livet

- 83 medlemsorganisasjoner nasjonalt, 14 medlemmer i K-STUD Oslo/Akershus

Musikkens Studieforbund

Læring i fellesskap

- 33 medlemsorganisasjoner nasjonalt, 11 medlemmer i Akershus musikkråd

Senterpartiets studieforbund

For organisasjonsutvikling, kompetanse og grønn politikk

- 3 medlemsorganisasjoner nasjonalt og regionalt i Akershus Senterparti

Studieforbundet solidaritet

Læring for likeverd, solidaritet, bærekraft og antirasisme

- 41 medlemsorganisasjoner nasjonalt, 2 medlemmer i SF Solidaritet Akershus

Studieforbundet Folkeuniversitetet

Din nærmeste medspiller for livslang læring

- 22 medlemsorganisasjoner nasjonalt, 12 medlemmer i SF Folkeuniversitetet øst

Studieforbundet kultur og tradisjon

Læring – Fellesskap – Demokrati

- 42 medlemsorganisasjoner nasjonalt, 14 medlemmer i SF Kultur og tradisjon Akershus

Studieforbundet natur og miljø

Det grønne studieforbundet

- 22 medlemsorganisasjoner nasjonalt, 21 medlemmer i SF Natur og miljø Akershus/Oslo

Studieforbundet næring og samfunn

Næring gir muligheter

- 48 medlemsorganisasjoner nasjonalt, 16 medlemmer i SF Næring og samfunn
Askershus/Oslo/Østfold

Venstres studieforbund

Med kurs for en liberal politikk

- 4 medlemsorganisasjoner nasjonalt og i Akershus/Viken Venstre

Vedlegg 2: Frivillig organisering

Frivillig organiserte aktiviteter starter lokalt og gjennomføres i all hovedsak lokalt. Det krever at medlemmene deltar i både organisering og aktivitet, noe som i neste omgang gir positive ringvirkninger for samfunnet rundt.

Aktiviteten i seg selv er absolutt positiv, men det er først når aktiviteten skjer i organiserte former at de store positive effektene oppnås. Når man spiller fotball sammen, eller spiller i en folkemusikkgruppe eller er med i speideren, så følger det økt kunnskap, større nettverk, vennskap, gode lokalsamfunn og oppvekstvilkår. Dette gir tillit til samfunnet, økt tilhørighet og demokrati i praksis.

Denne aktiviteten er avhengig av gode rammevilkår og trenger hjelp og støtte fra regionale organisasjoner og paraplyorganisasjoner som også trenger gode rammebetingelser.

Regionalt nivå er tilretteleggere og veiledere for lokal aktivitet; bidrar til at de lokale lagene selv organiserer og driver aktivitetene.

Regionale organisasjoner er ansvarlig for kontakt oppover til sine nasjonale landsorganisasjoner og nedover til egne lokallag. Regionale organisasjoner har lokale lag som medlemmer

For regionale paraplyorganisasjoner er dialogen primært mellom fylkeskommunen og regionale organisasjonene, men har også viktige funksjoner i sine nasjonale paraplyer, slik det er for idrettskretsene og fylkesmusikkrådene. Regionale paraplyorganisasjoner har regionale organisasjoner som medlemmer.

Om vi skal sette dette sammen til en større helhet blir det slik:

Det er i de lokale lagene aktiviteten skjer. De har kontakt og samarbeid med sine sjangerorganisasjoner regionalt og nasjonalt. Disse medlemsorganisasjonene er medlemmer i de store paraplyorganisasjonene regionalt og nasjonalt. Alle har viktige roller for å sikre gode rammer for de lokale organisasjonsaktivitetene.

Når et av disse leddene og/eller nivåene svikter, svikter viktige strukturer på alle nivå, også nasjonalt.²⁰

²⁰ Utdrag fra Jon G. Olsen foredrag på Frivillighetskonferansen 2020, Frivillighet i Viken 19.10.2020

LITTERATUR

- SSB Levekårsundersøkelsen 2020
- SSB Satellittregnskap 2020
- Fafo-rapport 2019:28 Studieforbundene som læringskatalysator, Niri Talberg
- VOFO Akershus 2019: VOFO Akershus 50 år - Historie og minner.
- VOFO Akershus: Årsmelding 2019
- Meld. St. 10 (2018-2019) Frivilligheita – sterk, sjølvstendig, mangfaldig
- Meld. St. 8 (2018-2019) Kulturens kraft – Kulturpolitikk for framtida.
- Akershus fylkeskommune 2017: Frivillighet i Akershus – Perspektiver og utfordringer
Akershus fylkeskommune 2014: Frivillighetens læringsarena
- Akershus fylkeskommune/VOFO Akershus 2008: Studieforbundenes opplæring i Akershus
- Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor: Frivillighet i kommunene. Håkon Solbu Trætteberg, Ivar Eimhjellen, Rune Ervik og Bernard Enjolras
- Kultur og Læring. Kulturoplæring i studieforbund. Har det noen betydning for norsk kulturliv? Åse Vigdis Festervoll; på vegne av Studieforbundet kultur og tradisjon, Musikken studieforbund, Kristelig studieforbund, Norges Husflidslag og Norsk kulturforum
- Tid for et lokalt kulturløft. Innspill til Kulturutredningen 2014. Åse Vigdis Festervoll
- NOU 2013:4 Kulturutredningen 2014
- Åse Vigdis Festervoll: Kultur og helse. I samspill for det gode liv. Kommuneforlaget 2001